

8–11-VUOTIAIDEN AJATUKSIA JA KOKEMUKSIA LASTEN OIKEUKSISTA, KALTOINKOHTELUSTA JA KURITUSVÄKIVALLASTA

Niina Haapanen ja
Annina Venäläinen
Opinnäytetyö, syksy 2015
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystyöntekijä (AMK)
Sairaanhoitaja (AMK)

TIIVISTELMÄ

Haapanen, Niina & Venäläinen, Annina. 8–11-vuotiaiden ajatuksia ja kokemuksia lasten oikeuksista, kaltoinkohtelusta ja kuritusväkivallasta. Helsinki, syksy 2015, 66 s., 2 liitettä. Diakonia ammattikorkeakoulu, Hoitotyön koulutusohjelma, Terveystieteiden tutkimuskeskus (AMK). Sairaanhoidaja (AMK).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa 8–11-vuotiaiden lasten ajatuksia ja kokemuksia lapsen oikeuksista, kaltoinkohtelusta ja kuritusväkivallasta. Tavoitteena oli saada lapsen näkökulma ja ääni näkyviin informoidun kyselyn avulla, lisätä keskustelua aiheesta sekä saada siihen uusia näkökulmia sekä rohkeutta puuttumiseen. Opinnäytetyö tehtiin työelämälähtöisesti Ensi -ja turvakotien liitolle osaksi heidän Kannusta minut vahvaksi! -hanketta (2013–2016). Toisena yhteistyökumppanina toimi Tuusulan Palloseuran ry. Tutkimuksen kohderyhmäksi muodostui kaksi joukkuetta TUPS:sta, jotka olivat vuonna 2005 syntyneet pojat ja vuonna 2004–2005 syntyneet tytöt.

Vastaukset kerättiin lapsilta kyselylomakkeen avulla. Vastaukset analysoitiin laadullista sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. Tyttöjen joukkueeseen kuului kyselyä tehdessä 36 pelaajaa ja poikien joukkueeseen 41. Tytöistä paikalla oli kyselyä tehdessä 18 ja vastauksia kyselyyn saimme 17 tytöltä. Pojista paikalla oli kyselyä tehdessä 28 ja vastauksia kyselyyn saimme 18 pojalta.

Vastaukset teemoiteltiin, jolloin niitä oli helpompi vertailla keskenään. Kyselyn perusteella riitelyn teemoiksi nousivat tyttöjen osalta puhuminen, huutaminen, lyöminen ja tappelu. Vastaavasti pojilla nousivat huutaminen, lyöminen tai etteivät tiedä kuinka riidellään. Toisessa kysymyksessä rangaistuskeinojen teemoiksi nousivat tytöillä kännykkäkielto, kotiaresti ja jokin muu, pojilla ruutuajan vähennys, huutaminen ja kännykkäkielto. Kolmannessa kysymyksessä huolien kertominen jakautui tasaisesti ja suurin osa vastasi kertovansa niistä äidille, toiseksi eniten kerrottiin isälle ja tämän jälkeen kavereille tai lemmikeille. Kysyttäessä lapsen oikeuksien sopimuksesta suurin osa tytöistä ja pojista ei tiennyt mikä se on. Vapaa-aikaa koskevaan kysymykseen vastattiin melko yksimielisesti ja tuloksista voisi päätellä vapaa-aikaa olevan riittävästi. Vapaa-aikaa viettäneet viettävät eniten kavereiden, videopelien, älypuhelimien, yksinolon sekä perheen parissa.

Asiasanat: lasten oikeudet, kaltoinkohtelu, kuritusväkivalta, kyselytutkimus.

ABSTRACT

Haapanen, Niina and Venäläinen, Annina. 8–11-year-old children's thoughts and experiences about children's rights, maltreatment and disciplinary violence. Helsinki, autumn 2015, Language: Finnish, 66 pages, 2 appendices. Diaconia Polytechnic, Degree Programme in Diaconal Social Welfare, Health Care and Education, Public Health Nurse. Registered Nurse.

The purpose of thesis was to study the thoughts and experiences of children's from 8–11-year-old about children's rights, maltreatment and disciplinary violence. Our main goal was to add discussion about the issue and to get a new perspective, preferably from children's point of view, to approach this sensitive issue. It was hoped to increase the courage to get involved when necessary.

We were co-operating our thesis with The Federation of Mother and Child Homes and Shelters. They commissioned our thesis for a part of their Kannusta minut vahvaksi! -project (2013–2016). We have also co-operated with Tuusula Football Club and with the assistance of two of their teams we managed to gather data for the study. We collected the data with a survey. The Girls' team (born in between 2004–2005) had 36 players, and the boys' team (born in 2005) had 41 players. These 17 girls and 18 boys answered the survey. The answers were analyzed with quantitative content analysis.

The answers were formatted into themes so they were easier to compare. The results of the study showed that the themes of arguing among girls were talking, shouting, hitting and fighting; and among boys shouting, hitting and not knowing how to argue. The themes of punishment with girls were prohibition to use cell phone, grounding and they answered also something else; and with boys the cutback on screen times, shouting and the prohibition to use cell phone. The ways to share their worries with someone were similar with boys and girls. Mostly they were shared with mothers or with fathers and then with friends or pets. Both the girls and the boys felt that they had enough free time. Free time was mostly spent with friends, playing video games, using smartphones, being alone or spending time with a family. The results also showed that 13 out of 18 boys and 11 out of 17 girls didn't know what the Convention on the Rights of the Child was.

Keywords: children's rights, maltreatment, disciplinary violence, survey.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LAPSIOIKEUDET	8
2.1 Lapsen oikeuksien sopimus	9
2.2 Lainsäädännön kehitys Suomessa	10
2.3 Lainsäädäntö tänä päivänä	12
3 KALTOINKOHTELU	14
3.1 Kaltoinkohtelun historia maailmalla ja Suomessa	16
3.2 Nykypäivä Suomessa	17
3.3 Kuritusväkivalta	18
3.4 Kaltoinkohtelun muodot	23
4 KALTOINKOHTELUN JA KURITUSVÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISY	27
4.1 Tunnistaminen	28
4.2 Puuttuminen ja puheeksi ottaminen	30
5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	32
5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset	32
5.2 Tutkimusympäristö ja aineiston keruumenetelmä	33
5.3 Tutkimusmenetelmä	34
5.4 Kyselylomakkeen laadinta	35
5.5 Analyysimenetelmä	37
6 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	38
7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	40
8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	51
8.1 Ammatillisen kasvun pohdintaa	56
8.2 Terveystieteiden kehittäminen ja uudet ideat	58
LÄHTEET	60
LIITE 1: Kysely	65
LIITE 2: Saate vanhemmille kyselystä	66

1 JOHDANTO

Suomessa on keskusteltu julkisesti 2000-luvun ajan lasten hyvinvoinnista ja lapsiperheiden asemasta. On todettu, että osa lapsista voi hyvin ja elää ehkä parempaa lapsuutta kuin ikinä aiemmin. Merkittävä osa lapsista ei kuitenkaan voi hyvin ja suureneva joukko lapsia kärsii vaikeutuvista ongelmista. (Salmi, Sauli & Lammi-Taskula 2012, 23.) Suomen lain mukaan lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavalla loukkaavasti (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361). Kaltoinkohtelulla on hyvin moninaisia vaikutuksia lapsen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin, persoonallisuuden kehitykseen sekä mielenterveyteen (Ellonen 2012, 29).

Kaltoinkohtelu ja kuritusväkivalta on tällä hetkellä hyvinkin ajankohtainen aihe. Mediassa aihetta käsitellään paljon, koska ilmiötä esiintyy yhä, vaikka se onkin laissa kiellettyä. Asiaan on puututtava, koska jokaisella lapsella on oikeus hyvään, turvalliseen, lapsen myönteistä kasvua ja kehitystä tukevaan kasvuympäristöön. Lapsien näkökulmasta on hyvin vahingollista mikäli lapsen vanhempi tai muu kasvattaja on myös saamaan aikaan pelottava ja satuttaa lasta. Vanhempi tai kasvattaja on kumminkin lapsen ensisijainen turvanlähde, joten tästä syntyy lapselle pelottava ristiriita. (Ensi- ja turvakotien liitto i.a.)

Paavilaisen ja Flinckin (2008) hoitotyön suosituksen mukaan, kaltoinkohteluun ei edelleenkään puututa tarpeeksi sekä määrätietoisesti. Terveystieteiden henkilökunnalle olisi järjestettävä sen mukaan jatkuvaa koulutusta, työnohjausta ja apuvälineitä kaltoinkohtelun tunnistamiseksi ja siihen puuttumiseksi. Myös terveydenhuollon alalle toivotaan yksilötason asennemuutosta aihetta kohtaan.

Vuonna 2008 tehdyn lapsiuhritutkimuksen perusteella huomattiin, että lapsiin kohdistuva väkivalta kotona oli vähentynyt huomattavasti, kun niitä verrattiin vuonna 1988 tehtyyn vastaavaan tutkimukseen (Sariola 2014, 11). Uusimman lapsiuhritutkimuksen mukaan 2014 lapsiin kohdistuva väkivalta on edelleen yleisempää ja hyväksytympää verrattuna aikuisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Positiivisena asiana tutkimuksessa tulee ilmi, että myönteinen käänne väkival-

lan vähenemiseen on jatkunut. Kuritusväkivaltaa kohtaan asenteet ovat muuttuneet yhä kielteisemmiksi. Tukistaminen on kumminkin yhä yleisin vanhempien käyttämä fyysinen kurittamiskeino. Vanhemmat käyttävät myös yhä henkistä väkivaltaa lapsiaan kohtaan. Tutkimuksessa oli tällä kertaa uutena osiona mukana myös ohjatun harrastustoiminnan parissa koettu väkivalta, jossa kävi ilmi henkisen väkivallan yleisyys. Kokemukset näistä lisääntyivät iän karttumisen myötä. Pojilla tutkimuksessa mukana olleiden väkivallan erityyppien kohteeksi joutuminen oli yleisempää kuin tytöillä. (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014.)

Lastensuojelun Keskusliiton teetti vuonna 2014 Taloustutkimuksella tutkimuksen Herra Koivuniemi pantu viralta – 30 vuotta ruumiillisen kurittamisen kieltämisestä, jonka tärkein johtopäätös on se, että viime vuosina kehityksessä on tapahtunut suuri käänne ja asenteet sekä kasvatusperinne ovat muotoutumassa aikaisempaa väkivallattommammaksi. Viimeiset kymmenen vuotta ovat olleet merkityksellisimmät ja olleet käännekohtana siihen, että väkivallan käyttö lapsia kohtaan on menettänyt suosiotaan. Tämä näkyy Lastensuojelun Keskusliiton teettämissä kyselyissä, jotka kartoittavat kuritusväkivaltaa. (Sariola 2014, 10–11.)

Näiden asioiden pohjalta ja työelämän yhteistyötahon kannustamana kartoitamme opinnäytetyössämme 8–11-vuotiaiden lasten ajatuksia ja kokemuksia, lastenoikeuksista, kaltoinkohtelusta ja kuritusväkivallasta. Teemme opinnäytetyötä työelämlähtöisesti Ensi- ja turvakotien liitolle. Tulokset tulevat Kannustaminen vahvaksi! -hankkeen (2013–2016) käyttöön, joka on osa Emma ja Elias -ohjelmaa. Hankkeen tavoitteena on kuritusväkivallan ja lasten kaltoinkohtelun ennaltaehkäiseminen ja vähentäminen lisäämällä tietoa väkivallan vaikutuksista, tukemalla myönteistä vanhemmuutta sekä kehittämällä työmenetelmiä ammattilaisten käyttöön. (Ensi- ja turvakotien liitto i.a.) Toisena yhteistyökumppanina toimii Tuusulan Palloseura. Kyselyn kohderyhmänä on 2005 syntyneiden poikien joukkue sekä 2004–2005 syntyneiden tyttöjen joukkue.

Opinnäytetyömme tavoitteena on saada lasten ääni ja näkökulma esille yksilökyselyn avulla, lisätä keskustelua aiheesta sekä saada siihen uusia näkökulmia ja rohkeutta puuttumiseen. Aiheen ajankohtaisuuden vuoksi, koemme opinnäytetyön tekemisestä olevan meille suuri hyöty tulevina terveydenhuollon ammattilaisina, jotta pystymme tukemaan vanhemmuutta ja ennaltaehkäisemään lasten joutumista kaltoinkohdelluksi sekä puuttumaan ja tunnistamaan kaltoinkohtelun eri muotoja paremmin työssämme. Paljon on jo tehty aiheen ja asenteiden muuttamiseksi Suomessa. Lainsäädäntöä on muutettu, erilaisia ohjelmia ja kampanjoita on ollut, tutkimuksia sekä aiheesta tullut myös hoitotyön suositus. Työtä kaltoinkohtelua sekä kuritusväkivaltaa kohtaan on kumminkin yhä jatkettava, jotta se saataisiin yhä vähenemään. Sairaanhoidajan ja terveydenhoitajan työssä aihe tulee valitettavan usein vastaan, jonka vuoksi halusimme perehtyä siihen paremmin ja olla jollain tasolla vaikuttamassa sen vähenemiseen ja tietoisuuden lisäämiseen.

2 LAPSIOIKEUDET

On tullut kuluneeksi kolmekymmentä vuotta siitä kun lapsen oikeuksien sopimus muodostui kansainväliseksi liikkeeksi. Lasten asiat ja ihmisoikeudet olivat toisistaan kaukana vielä 1970-luvulla, oikeuksiin eikä tavoitteisiin kuulunut varsinaisesti edistää tai suojella juridisia oikeuksia. Lapsen oikeuksien sopimuksen myötä vuonna 1989 asiat alkoivat muuttua. (Hakalehto-Wainio & Nieminen 2013, 18.) Tarkastelun peruslähtökohtana on ihmisten yhdenvertaisuus: kaikki perus- ja ihmisoikeudet kuuluvat kaikille. Ihmisoikeudet ovat kuuluneet lapsille sopimusten solmimisesta lähtien. Kuitenkin vielä 1980-luvun lopulla katsottiin, etteivät hallitusmuodossa säädetyt kansalaisten perusoikeudet koskisi lapsia. (Hakalehto-Wainio & Nieminen 2013, 25.)

Suomen perustuslaissa on määritelty perusoikeudet ja yhtenä perusoikeutena on yhdenvertaisuus, joka määritellään seuraavasti:

Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Jokaisella ihmisellä on oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen (Suomen perustuslaki 1999/731).

Huhtikuussa 2015 astui voimaan muutos lastensuojelulaissa. Ilmoitusvelvollisuutta laajennettiin koskemaan niitä henkilöitä, joilla on lastensuojelulain mukainen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Näiden henkilöiden velvollisuutena on jatkossa tehdä ilmoitus poliisille silloin, kun heillä on syytä epäillä lapsen henkeen ja terveyteen kohdistunutta rikosta. Lastensuojelulain mukaan ilmoitusvelvollisuus koskee muun muassa sosiaali- ja terveydenhuollon, lasten päivähoidon, opetustoimen, nuorisotoimen, lasten päivähoidon palvelujen tuottajan, opetuksen tai koulutuksen järjestäjän sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa harjoittavan yksikön palveluksessa tai luottamustoimessa olevia henkilöitä sekä kaikkia terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Lastensuojeluilmoitus velvollisuus on kaikilla terveydenhuollon ammattilaisilla salassapitosään-

nöistä estämättä. Heidän tulee viipymättä ilmoittaa kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle saadessaan tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

2.1 Lapsen oikeuksien sopimus

Lapsen oikeuksien sopimus (LOS) on Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) määrittelemä lapsia koskeva ihmisoikeussopimus. Tämän sopimuksen tärkein tavoite on perusoikeuksien takaaminen kaikille lapsille, joita ovat terveys, koulutus, tassa-arvo ja turva. Lasten oikeudet perustuvat YK:n yleiskokouksessa hyväksyttyyn lapsen oikeuksien julistukseen 20. marraskuuta 1959. Tämä ei sitonut valtioita oikeudellisesti, mutta Lapsen oikeuksien sopimus sitoo. YK:n teki vuonna 1976 päätöksen, että vuosi 1979 oli kansainvälinen Lapsen vuosi. Lapsen ihmisoikeuksien kansainvälisen säätelyn tärkeyttä nostettiin enemmän esille. YK:n työ tuli päätökseen 10 vuoden päästä marraskuussa vuonna 1989, kun YK hyväksyi Lapsen oikeuksien yleissopimuksen. Silloin lapsen oikeudet kirjattiin valtioita sitovaksi YK:n lapsen oikeuksien sopimukseksi. Lähes kaikki maailman valtiot ovat ratifioineet sopimuksen. Sopimukseen on sisällytetty julistuksen kymmenen periaatetta. Suomi ratifioi sen vuonna 1991, jolloin se tuli lain tasoiseksi säädökseksi (Suomen Unicef ry i.a.)

Lapsen oikeuksien sopimus ei ole sama asia kuin Lapsen oikeuksien julistus vuodelta 1959. Lapsen oikeuksien julistus ei sitonut valtioita oikeudellisesti, mutta sopimus sitoo.

2.2 Lainsäädännön kehitys Suomessa

Suomen rikoslaissa oli aina vuoden 1969 loppuun asti huoltajalla oikeus fyysisesti kurittaa huollettavanaan olevaa lastaan:

Jos joku kuritusvaltaansa käyttäessään on kuritetulle saattanut sellaisen vähäisen vamman, kuin tässä pykälässä mainitaan, älköön häntä siitä rangaistukseen tuomittako (Rikoslaki 1889/39)

Vuonna 1969 toteutettiin henkeen ja terveyteen kohdistuvien rikossäännösten uudistus ja siinä samassa yhteydessä tuli myös vastasyntyneen heitteillepanoa koskeva erityissäännös sekä vastasyntyneen kuolemantuottamusta koskevat säännökset jäivät pois. Myös lastentappoa koskevaa säännöstä uudistettiin. Rikosnimike lastentapolle on nykyisin lapsensurma. Rikoslain 21 luvun 4 § (1995) kuuluu seuraavasti:

Nainen, joka synnytyksestä johtuvassa uupumuksessa tai ahdistuksessa surmaa lapsensa, on tuomittava lapsensurmasta vankeuteen vähintään neljäksi kuukaudeksi ja enintään neljäksi vuodeksi. Yritys on rangaistava. (Rikoslaki 1889/39.)

Vuonna 1975 rikoslakiin lisättiin rikoslain uusi momentti, jonka oli tarkoitus lisätä lasten ruumiillisen koskemattomuuden rikosoikeudellisen suojan tehostumista (Rikoslaki 1889/39.)

Muualla maailmassa tapahtui paljon muutoksia lastensuojelun saralla 1970-luvun lopussa. Tällöin alettiin nostaa esille lapsen ihmisoikeuksien kansainvälisen säätelyn tärkeyttä. (Väestöliitto 2015.) Samoihin aikoihin maailmalle syntyi uusia järjestöjä, jotka ajoivat lasten oikeuksia ja ajavat niitä edelleen muun muassa The International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect. Tämän järjestön avulla huomattiin mm. kansainvälisesti lasten pahoinpitelyn yleisyys. (ISPCAN 2015.)

Ruumiillinen kuritus kiellettiin laissa Suomessa 1983, jolloin alettiin kiinnittää laajemmin huomiota lasten pahoinpitelyyn mm. lastensuojelujärjestöjen kampanjalla "Älä lyö lasta" (Taskinen 2003, 95). Kyseisestä kampanjasta onkin muodostunut tärkeä osa ehkäistessä kuristusväkivaltaa sekä sen tiedostamisessa.

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983) uudisti lasten vanhempien/huoltajien ja lasten väliset lakisääteisiä suhteita ja nykyaikaisti kotikasvatuksen tavoitteita sekä julkisen vallan puuttumista vanhemmuuteen. Suomessa Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta tuli voimaan 1.1.1984 (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361). Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (1983) säädetään, että:

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361)

Perusoikeudet kuuluvat myös lapsille, vaikka perustuslaissa ei heitä ole mainittukaan missään yhdessä pykälässä erityisesti. Hakalehto-Wainio ja Nieminen (2013, 55) käsittelevät kirjassaan pykälää 19.3 §, jossa seuraavaa:

Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilönä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Suomessa perustettiin viimeisenä Pohjoismaana vuonna 2005 lapsiasiavaltuutetun virka, jonka myötä on Suomessa alettu vakavasti ja järjestelmällisesti tuomaan lapsen oikeuksia myös yhteiskunnalliseen keskusteluun mukaan. Lapsen oikeuksien sopimus on vaikuttanut hyvin paljon lapsen oikeudelliseen asemaan ja heitä koskeviin oppeihin eri puolilla maailmaa. Lapsen oikeuksien sopimukseen perustuvassa lapsioikeudessa on aloitettu siirtymään laajemmin lapsille kuuluvien oikeuksien suojeluun itse lapsen suojelun sijaan. (Hakalehto-Wainio & Nieminen 2013, 13–14.)

Lastensuojelulain (2007/417) kokonaisuudistus tuli voimaan 1/2008. Lastensuojelun keskeisissä periaatteissa on säädetty, miten eri toimenpidevaihtoehdoissa ja ratkaisuissa pyritään turvaamaan lapsen turvallinen kasvuympäristö sekä ruumiillinen että henkinen koskemattomuus. Myös lastensuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuus poliisille on säädetty laissa, jos on perusteltua syytä epäillä lapseen kohdistunutta rangaistavaa tekoa hänen kasvuympäristössään. Aikaisemmin tämä ilmoitusvelvollisuus koski vain tekoa, jonka enimmäisrangaistus oli vähintään kaksi vuotta vankeutta. (Lastensuojelulaki 2007/417.) Tämän ilmoitusvelvollisuuden säädös kumminkin muuttui 1.1.2012, jolloin seksuaaliri-

koksesta määrättävän rangaistuksen pituuden merkitys poistui, joten ilmoitusvelvollisuus koskee kaikkia lapseen kohdistuneita seksuaalirikoksia (Lastensuojelulaki 2007/417).

2.3 Lainsäädäntö tänä päivänä

Lastensuojelulain tarkoituksena on edistää lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Lastensuojelun on pyrittävä ehkäisemään lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttumaan riittävän varhain havaittuihin ongelmiin. Sen tarvetta arvioitaessa ja lastensuojelua toteuttaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. (Lastensuojelulaki 2007/417.) Uudistetun sosiaalihoitolain (2015) mukaan kaikissa heidän toimissaan, jotka koskevat lasta on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu.

Lasten kohdalla on 4 §:ssä mainittujen asioiden lisäksi kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut parhaiten turvaavat:

- 1) tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin;
- 2) mahdollisuuden saada ymmärtämystä sekä iän ja kehitystason mukaisen huolenpidon;
- 3) turvallisen kasvuympäristön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuden;
- 4) itsenäistymisen ja kasvamisen vastuullisuuteen.

Lastensuojelulaissa (2007/417) on määritelty, että kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen, jos epäilee, että on tarpeen selvittää voiko joku lapsi huonosti. Ilmoitusvelvollisuus koskettaa laajasti eri tahoja, jotka ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat tekijät tai oma käyttäytyminen edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä. Mikäli on epävarma siitä, tulisiko tietyissä tilanteissa tehdä lastensuojeluilmoitus, voi kysyä neuvoa kunnan lastensuojeluviranomaiselta ilmaisematta lapsen henkilöllisyyttä. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Lastensuojelulakiin tuli muutos vuonna 2010 (Laki lastensuojelulain muutoksesta 2010/88) ja sen jälkeen on ollut mahdollista tehdä ennakoiva lastensuojeluilmoitus, jonka tarkoituksena on saattaa jo raskausaikana sosiaalitoimen ja lastensuojeluviranomaisten tietoon perhe, joka tulee tarvitsemaan tukitoimia ja lastensuojelutarpeen kartoitusta välittömästi syntymänsä jälkeen. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus tehdään ensisijaisesti sosiaalipäivystykseen. (Lastensuojelulaki 2007/417.)

Samaan aikaan tuli muutos, joka koskee velvollisuutta lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ilmoitusvelvollisuutta koskeva laki laajeni koskemaan myös esimerkiksi tullia, rajavartiolaitosta ja ulosottoviranomaisia aiempien useiden eri tahojen lisäksi. Lastensuojelun viranomaisilla ja ammattihenkilöillä on velvollisuus tehdä ilmoitus poliisille, kun on syytä epäillä lapsen joutuneen rikoksen uhriksi, joka kohdistuu lapsen henkeen tai terveyteen. He ovat velvollisia huolimatta salassapitosäännöksistä viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle toimielimelle lastensuojelu tarpeen selvittämiseksi, mikäli ovat saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen sitä edellyttää. (Lastensuojelulaki 2010/88.)

3 KALTOINKOHTELU

Lasten kaltoinkohtelu on vaikeasti lähestyttävä ja arkaluontoinen aihe. Sitä on tutkittu hyvin paljon, mutta silti on yhä vähän tutkimustietoa ehkäisevän sekä hoidollisen puuttumisen vaikuttavuudesta. Lisää tietoa tullaan tarvitsemaan myös kaltoinkohteluun vaikuttavista riskitekijöistä sekä lasta kaltoinkohtelevien perheiden hoitamisesta. (Söderholm & Politi 2012, 76.)

Kaltoinkohtelun sekä kuritusväkivallan riskitekijöitä voidaan tarkastella ekologisen mallin mukaan niin fyysisen pahoinpitelyn kuin muunkin kaltoinkohtelun muodoissa. Vanhempiin liittyviä riskitekijöitä ovat muun muassa mielenterveys- ja päihdeongelmat, perheväkivalta, vanhemman kokema kaltoinkohtelu omassa lapsuudessa, vanhemman teini-ikä ja yksinhuoltajuus ilman tukevaa verkostoa. (Tupola, Kivitiie-Kallio, Kallio & Söderholm 2012, 100.)

Lapsiin kohdistuvaan pahoinpitelyyn on suhtauduttu vaihtelevasti yhteiskunnan tasolla vuosien saatossa. Niitä on pidetty aiemmin perheen sisäisinä asioina ja niihin puuttumisen ei ole nähty olevan tarpeellista. Asiasta on kuitenkin keskusteltu yhteiskunnallisella tasolla aiemminkin, tällöin voidaan puhua aktiivisesta tai passiivisesta käsittelystä yhteiskunnantasolla. Tällä hetkellä voidaan puhua aktiivisesta vaiheesta, asian ollessa esillä paljon tiedotusvälineissä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ohjelmissa. (Paavilainen & Pösö 2003, 81.) Kansanterveyslaki velvoittaa kuntia ylläpitämään terveysneuvontaa, jota tarjotaan koko väestölle. Pääsääntöisesti sitä tarjotaan terveyskeskuksien perhesuunnittelu-, äitiys-, lastenneuvoloissa sekä koulu- ja työterveyshuollossa. Toimintaa ohjaavat valtakunnalliset suositukset sekä tieteelliset tutkimukset. Neuvola- ja muita terveydenhuollon palveluita käyttävät lähes kaikki lapsiperheet Suomessa. (Paavilainen & Pösö 2003, 89.)

Terveydenhuollon ammattilaisilla tietoa löytyy aihepiiristä, mutta aiheen arkaluontoisuus ja yhtenäisten ohjeiden puuttuminen vaikeuttaa aiheen tunnistamista ja siihen puuttumista (Paavilainen & Flinck 2008, 1). Sariolan mukaan (2012) Lasten ja nuorten kokemuksia aiheesta on tutkittu hyvin niukasti. Kaltoinkohte-

lua on määritelty monen eri tutkijan mukaan. Opinnäytetyössämme avaamme kaltoinkohtelun käsitteitä Taskisen sekä Söderholm & Kivitie-Kallion kirjojen pohjalta.

Kaltoinkohtelu, kuritusväkivalta ja lasten oikeudet ovat käsitteinä laajoja ja moniulotteisia. Nämä ovat opinnäytetyömme keskeisiä käsitteitä. Kaltoinkohteluksi lasketaan Söderholmin ja Kivitie-Kallion mukaan laiminlyönnin eri muodot, fyysinen pahoinpitely, seksuaalinen hyväksikäyttö ja lapselle seipitetty tai aiheutettu sairaus. (Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 16.)

Kaltoinkohtelulla tarkoitetaan nykypäivänä kaikkea lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa. Kaltoinkohtelu on yläkäsite, jonka alle jää kaikki lapseen kohdistuvan negatiivisen tekemisen sekä myös tekemättä jättämisen muodot. Rinnakkaiskäsitteenä käytetään usein lapsen pahoinpitelyä tai lapseen kohdistuvaa väkivaltaa. (Paavilainen & Flinck 2008, 1.)

Kaltoinkohtelun eri muodot esiintyvät usein yhtä aikaa. Tämän vuoksi muun muassa neuvolassa kartoitetaan parisuhdeväkivaltaa käyttäen apuna Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomaketta. (Klemetti & Hakulinen-Viitanen 2013, 223.) Parisuhdeväkivallalla ja lasten kaltoinkohtelulla on voimakas yhteys. Kaltoinkohtelu koskettaa kaikkia perheenjäseniä, siihen osallistumisen, sivusta seuraajan tai silminnäkijänä olemisen kautta. (Paavilainen & Flinck 2008, 2.)

International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect -järjestö on vertaillut väkivaltaisen kohtelun määritelmiä 58 eri maassa ja he ovat löytäneet niistä tiettyjä yhtäläisyyksiä, jonka perusteella kaltoinkohtelun eri muotoja on määritelty Maailman terveysjärjestön WHO:n (World Health Organization) toimesta vuonna 1999 seuraavasti:

Lapsiin kohdistuva väkivalta tai kaltoinkohtelu sisältää kaikki vastuuseen, luottamukseen tai valtaan perustuvassa suhteessa ilmenivät fyysisen ja/tai emotionaalisen huonon kohtelun, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin tai kaupallisen tai muun hyväksikäytön muodot, jotka johtavat todellisen tai potentiaalisen vahingon aiheuttamiseen lapsen terveydelle, elämälle, kehitykselle tai arvokkuudel-

le. (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Loranzo 2005, 78; Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 16.)

3.1 Kaltoinkohtelun historia maailmalla ja Suomessa

Kaltoinkohtelun historiaa on alettu tutkia jo 1800-luvulta (Söderholm & Politi 2012, 77). Lasten kaltoinkohtelua on ollut kautta historian ja sen luultiin jo viime vuosisadalla kadonneen sivistyneistä maista. Ongelmana sitä ei kuitenkaan nähty ennen 1900-lukua, sillä sen koettiin olevan perheen yksityisasia ja kurittamista pidettiin kasvatusmenetelmänä "joka vitsaa säästää, se lastaan vihaa", "joka kuritta kasvaa, se kunniasta kuolee". (Taskinen 2003, 89.)

Merkittävämpiä alan asiantuntijoita maailmalla ovat olleet muun muassa oikeuslääketieteen professori Ambroise Tardieu, radiologi John Caffey, pediatrian professori Henry Kempe, lastenlääkäri Roy Meadow ja pediatrian professori Howard Dubowitz. (Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 15). Kotimaisista asiantuntijoista mainittakoon muutamia: lastentautiopin professori, arkkiatri ja suomalaisen neuvolajärjestelmän isä Arvo Ylppö, lasten psykiatri Jari Sinkkonen, dosentti hoitotieteen professori Eija Paavilainen, sosiaalityön professori Tarja Pösö sekä yhteiskuntatieteiden maisteri Noora Ellonen.

Tutkimusten mukaan lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan suhtaudutaan yhä kielteisemmin. Muuttuneista asenteista 1980-luvulta lähtien osoittavat jo useaan kertaan Lastensuojelun Keskusliiton teettämät asennekyselyt. Lisäksi 2000-luvulla tehdyt kyselyt osoittavat vanhempien käyttävän yhä harvemmin väkivaltaa lapsiaan kohtaan. Merkittäviä tuloksia ovat myös koululais- ja lapsiuhritutkimukset, joissa lapset ovat itse olleet vastaajina. On todettu lähes kaikkien väkivallan muotojen vähentyneen, mutta lapsiin ja nuoriin kohdistuva väkivalta on edelleen hyväksyttävämpää kuin aikuisiin kohdistuva. (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014.)

Suomessa on keskusteltu julkisesti 2000-luvun ajan lasten hyvinvoinnista ja lapsiperheiden asemasta. On todettu, että osa lapsista voi hyvin ja elää ehkä parempaa lapsuutta kuin ikinä aiemmin. Merkittävä osa lapsista ei kuitenkaan voi hyvin ja suureneva joukko lapsia kärsii vaikeutuvista ongelmista. (Salmi, Sauli & Lammi-Taskula 2012, 23.)

3.2 Nykypäivä Suomessa

Iso osa suomalaisista lapsista joutuu kokemaan jonkinasteista tai muotoista kaltoinkohtelua, vaikka sitä vastaan on asetettu eri lakeja ja asetuksia. Useissa maissa tilanne on sama, että osa kaltoin kohdelluista lapsista ei näy missään tilastoissa. Edelleenkin ei ole löytynyt oikeaa tapaa mitata asiaa, eivätkä kaikki tapaukset myöskään tule julki ja näin ollen päädy tilastoihin. (Söderholm & Kivitiie-Kallio 2012, 14.) Lievä väkivalta lapsia kohtaan on kumminkin vähentynyt suomessa viimeisen 20 vuoden aikana, mutta vakava väkivalta perheessä on pysynyt melkein samana (THL 2014).

Lasten kaltoinkohtelu on yleistä ja kansainvälisesti on arvioitu, että 4–16 prosenttia lapsista joutuu fyysisen pahoinpitelyn kohteeksi ja 10 prosenttia joutuu joko laiminlyönnin tai henkisen kaltoinkohtelun kohteeksi. Tilastoihin päätyy vain noin kymmenesosa kaltoinkohtelu tapauksista. Lievä väkivalta perheessä lapsia kohtaan on Suomessa vähentynyt viimeisen 20 vuoden aikana, mutta vakava kaltoinkohtelu on pysynyt suunnilleen samana. Kuritusväkivallan hyväksyy naisista 23 prosenttia ja miehistä 36 prosenttia, mikä lisää muunlaisen väkivallan riskiä perheissä. Kaikista yleisin kaltoinkohtelun muoto on lapsen jättäminen emotionaalisesti liian yksin. Tähän voi altistaa muun muassa vanhemman masennus. Kansainvälisten arvioiden mukaan lapsen laiminlyönti on kehitykselle jopa vielä haitallisempaa, kuin perheväkivalta. (THL 2014.)

Sosiaali ja terveydenhuolto alan työntekijöille on tehty useita oppaita ja vedetty erilaisia kampanjoita. Terveystieteiden alan avuksi on tehty Hoitotyön suositus vuonna 2008 Paavilaisen ja Flinckin toimesta sekä kaltoinkohtelusta ja sen tun-

nistamisesta on myös kirja, jonka uusimman painoksen on päivittänyt Söderholm Annlis ja Kivittie-Kallio Satu vuonna 2012.

Uusien tutkimusten mukaan fyysisen kurittamisen on havaittu lisäävän ihmisten riskiä sairastua aikuisiässä muun muassa sydän- ja verisuonitauteihin, diabetekseen sekä mielenterveys ongelmiin. Sillä on vaikutusta myös oppimis- ja kehitysvaikeuksiin. (MTV 2015.)

3.3 Kuritusväkivalta

Kuritusväkivalta on käsitteenä harhaanjohtava, koska siitä saa helposti vaikutelman yhtenä kasvatukseen kuuluvista menetelmistä. Lapsen rajoittaminen ja estäminen voimaa käyttäen eivät ole kuritusväkivaltaa silloin, kun tarkoituksena ei ole aiheuttaa lapselle kipua. Lasta voi suojella rajoittamalla ja voimaa käyttäen silloin kun on tarkoituksena suojata lasta vahingoilta. Kuritusväkivallan perinteisinä muotoina on pidetty muun muassa tukkapöllyä, luunappia, tönimistä, nippaisuja, repimistä tai piiskaamista. (Ensi- ja turvakotien liitto ry i.a.) Fyysisellä kurittamisella tarkoitetaan kaikkea sitä mistä aiheutuu lapselle kipua, tilapäisiä tai pysyviä fyysisiä vammoja. Fyysistä kurittamista on mm. lyöminen, potkiminen, tupakalla polttaminen, hiuksista repiminen ja kuristaminen. (Paavilainen & Flinck 2008, 2.) Henkisen väkivallan yleisiä keinoja on haukkuminen, huutaminen, nimittely, pelottelu, väkivallalla uhkaaminen, eristäminen ja yksin jättäminen (Ensi- ja turvakotien liitto ry, i.a).

Suomi oli Ruotsin jälkeen toinen valtio maailmassa, jossa ruumiillisen kurituksen kielto tuli lakiin. Suomessa ruumiillisen kurituksen käyttö on ollut kiellettyä vuodesta 1983 lähtien. Vuodesta 2004 lähtien kaikki Euroopan jäsenmaat kriminalisoivat ruumiillisen kurituksen, koska Euroopan neuvoston päätös näin edellyttää. (Lastensuojelun keskusliitto 2012.) Valtaosa maista tuli siis kiellon piiriin vasta 2000-luvulla ja suurin osa valtioista ei siis vielääkään pyri estämään lasten väkivaltaista kohtelua (Sariola 2014).

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos aloitti vuonna 1981 seuraamaan lapsiin kohdistuvaa kuritusväkivaltaa ja siihen liittyviä asenteita. Samana vuonna lastensuojelun keskusliitto järjesti sosiaalihuollituksen ja lääkintöhallituksen kanssa Älä lyö lasta -kampanjan. Seuraavan kerran kysely tehtiin vuonna 1986, jonka jälkeen seurasi pitkä tauko kunnes lastensuojelun keskusliitto teetti kyselyn taloustutkimuksella vuonna 2004, 2006, 2007, 2012 ja 2014. Vanhempien käyttämää kuritusväkivaltaa on kartoitettu myös kyselyissä, jotka ovat teetetty 2000-luvulla. on kartoitettu. (Sariola 2012, 2.)

Vuonna 2008 ilmestyi Poliisiammattikorkeakoulun ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen Lapsiuhritutkimus, jossa tutkittiin kokemuksia vanhempien käyttämästä väkivallasta. Tutkimuksessa asiaa kysyttiin peruskoululaisilta itseltään. (Ellonen, Kääriäinen, Salmi & Sariola 2008.) Tehdyn lapsiuhritutkimuksen perusteella huomattiin, että lapsiin kohdistuva väkivalta kotona oli vähentynyt huomattavasti, kun niitä verrattiin vuonna 1988 tehtyyn vastaavaan tutkimukseen (Sariola 2014, 11). Lasten väkivaltakuolemat olivat myös vähentyneet voimakkaasti vuosikymmenten aikana (Lastensuojelun keskusliitto 2012).

Uusimman lapsiuhritutkimuksen mukaan 2014 lapsiin kohdistuva väkivalta on edelleen yleisempää ja hyväksytympää verrattuna aikuisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Positiivisena asiana tutkimuksessa tulee ilmi, että myönteinen käänne väkivallan vähenemiseen on jatkunut. Kuritusväkivaltaa kohtaan asenteet ovat muuttuneet yhä kielteisemmiksi. Tukistaminen on kumminkin yhä yleisin vanhempien käyttämä fyysinen kurittamiskeino. Vanhemmat käyttävät myös yhä henkistä väkivaltaa lapsiaan kohtaan. Tutkimuksessa oli tällä kertaa uutena omana osiona mukana myös ohjatun harrastustoiminnan parissa koettu väkivalta, jossa kävi ilmi henkisen väkivallan yleisyys. Kokemukset näistä lisääntyivät iän karttumisen myötä. Pojilla tutkimuksessa mukana olleiden väkivallan erityyppien kohteeksi joutuminen oli yleisempää kuin tytöillä. Tutkimuksen mukaan korostuu ammattilaistahojen tärkeys olla saatavilla, jotta väkivaltakokemuksia kokeneilla lapsilla- ja nuorilla olisi joku luotettava taho jolle voi kertoa kokemuksestaan, koska suurin osa väkivaltakokemuksista tapahtuu perheen sisällä. Tutkimuksessa kävi myös ilmi, etteivät lapset ja nuoret kerro ongelmistaan siinä pelossa, ettei siitä ole apua. Tutkimuksessa korostui ystävien, perheen ja erityi-

sesti äidin rooli henkilönä, jolle väkivaltakokemuksista kerrotaan. (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014.)

Vuonna 2009 Yhdistyneet kansakunnat asettivat tavoitteeksi kieltää ruumiillinen kuritus kaikkialta maailmasta. Tällä hetkellä kuritusväkivalta on kielletty 46 eri valtiossa tämän vuoden heinäkuun laki uudistusten jälkeen. (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children i.a.)

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuonna 2009 alkuvuodesta työryhmän laatimaan ehdotuksen lapsiin kohdistuvaa kuritusväkivaltaa ehkäiseväksi ja vähentäväksi kansalliseksi toimintaohjelmaksi. Tämä liittyi vuonna 2008 valtioneuvoston hyväksymään Sisäisen turvallisuuden ohjelmaan, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriön tulee laatia kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vastainen laaja-alainen valistusohjelma. Työ liittyy YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen ja sen taustalla vaikuttaa myös Euroopan neuvoston lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vastainen strategia. Tämän strategian tavoitteena on kehittää jäsenmaissa hyviä käytäntöjä ja saada näin aikaiseksi tarpeellisia säädosmuutoksia. Lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan ehkäisyn ja vähentämisen toimintaohjelma ulottuu vuoteen 2015.

Toimintaohjelman tavoitteina on seuraava:

Lapsen ihmisarvon vahvistaminen sekä lapsen ja vanhempien molempipuolisen kunnioituksen lisääminen niin, ettei yksikään lapsi joutuisi kohtaamaan kuritusväkivaltaa vaan voisi kasvaa myönteisessä, hellässä, ymmärtävässä ja osallistavassa ilmapiirissä.

Ohjelmalla pyritään jatkamaan sekä vauhdittamaan viimeisten kahden vuosikymmenen hyvää kehitystä Suomessa niin, että kuritusväkivallan vastaiset asenteet vahvistuisivat johdonmukaisesti niin lasten kuin aikuisten parissa ja lasten kokema kuritusväkivalta vähenisi yhä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Sosiaali- ja terveysministeriö(2010) sanoo kuritusväkivallasta seuraavaa:

Kuritusväkivalta on toimintaa, jolla aikuinen pyrkii fyysistä ylivoimaa käyttäen aiheuttamaan lapselle kipua tai epämiellyttävän olon, mutta ei fyysistä vammaa, rangaistukseen tai säädelläkseen lapsen käyttäytymistä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 16)

Vuonna 2014 lainsäädännöstä ja lapsen oikeuksista tuli kuluneeksi 30 vuotta. Tämän juhlavuoden kunniaksi Lastensuojelun Keskusliitto, Emma & Elias -ohjelma sekä Ensi- ja turvakotien liitto alkoivat yhdessä nostaa teemaa jälleen kerran myös suuren yleisön tietoisuuteen. (Emma ja Elias i.a.) Ensi- ja turvakotien liiton Kannusta minut vahvaksi! -projektin mukaan kuritusväkivalta on käsitteenä yhä hieman ongelmallinen. Pääasiassa sen vuoksi, että edelleen kuritusväkivalta mielletään usein lapsen kohdistuvaksi fyysiseksi väkivallaksi. Ei tunnusteta, että kasvatuksessa käytetyt henkisen väkivallan muodot kuten lapsen pelottelu, uhkaaminen väkivallalla, huutaminen tai mitätöinti, ovat myös kuritusväkivaltaa sekä lievätkin väkivallan muodot, kuten tukkapölly, luunapit ovat haitallisia. (Emma & Elias i.a.) Kuritusväkivaltaa katsotaan olevan mikä tahansa väkivallan tai laiminlyönnin muoto silloin, kun sen tarkoituksena on säädellä lapsen käyttäytymistä tai rangaista lasta. Lapsen rajoittaminen tai estäminen voimaa käyttäen ei ole kasvatuksellista väkivaltaa silloin, kun ei pyritä aiheuttamaan eikä aiheuteta kipua. (Ensi- ja turvakotien liitto ry i.a.)

Kuritusväkivallan riski lisääntyy erityisesti perheissä, joissa vanhemmat uskovat sen vaikuttavuuteen tai vanhempien kulttuurinen tai uskonnollinen tausta mahdollistaa myönteisen suhtautumisen kuritusväkivaltaan. (Tupola, Kivittie-Kallio, Kallio & Söderholm 2012, 100.) Kuritusväkivallan vähentämiseksi tulisi löytää tehokkaita keinoja, joilla pystyttäisiin selvittämään väkivallan taustalla olevat syyt. Tulisi selvittää onko syynä vanhempien uupumus ja väsymys, josta on aiheutunut itsehillinnän menettäminen. Onko vanhemmilla mielenterveysongelmia tai päihteiden väärinkäyttöä. Käyttääkö vanhempi väkivaltaa kasvatukseen ja kokeeko vanhempi väkivallan olevan oikeutettua. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010, 17.)

Lastensuojelun keskusliitto on seurannut suomalaisten asenteita ja teetti jälleen kuritusväkivaltaa koskevan asennekyselyn suomalaisille, jonka nimi on Herra Koivuniemi pantu viralta – 30 vuotta ruumiillisen kurittamisen kieltämisestä. Asenteet kuritusväkivallan käyttöön ovat muuttuneet viimeisen 30 vuoden aikana. Tutkimuksen tärkein johtopäätös on se, että viime vuosina kehityksessä on tapahtunut suuri käänne ja asenteet sekä kasvatuserinne ovat muotoutumassa aikaisempaa väkivallattommaksi. Viimeiset kymmenen vuotta ovat olleet merkityksellisimmät ja olleet käänne kohtana siihen, että väkivallan käyttö lapsia kohtaan on menettänyt suosiotaan. Tämä näkyy Lastensuojelun Keskusliiton teettämässä kyselyissä, jotka kartoittavat kuritusväkivaltaa. (Sariola 2014, 10–11.) Kyselyn tuloksia voidaan pitää hämmästyttävinä. Kymmenen vuoden aikana (2004–2014) kurituksen hyväksyjien määrä on pudonnut lähes 20 prosenttiyksikköä 34 prosentista 15 prosenttiin. Uusimmat tutkimus luvut kertovat kuritusväkivaltaa vastustavan jo 70 prosenttia vastaajista kun taas väitteen ”Lasten ruumiillinen kurittaminen on ainakin poikkeustapauksessa hyväksyttävä kasvatuskeino” puolesta puhuu enää neljä prosenttia vastaajista. Vastaavasti melkein samaa mieltä esitetyn väitteen kanssa oli yksitoista prosenttia vastaajista. (Sariola 2014.)

Kyselyn tarkoituksena on jatkaa seurantaa ja kartoittaa kyselyllä suhtautumista lapsiin ja kasvatukseen sekä kuritusväkivallan käyttöön Suomessa (Lastensuojelun Keskusliitto 2014). Liitossa on suunniteltu myös erilaisia kuritusväkivallan vastaisia kampanjoita, joiden avulla halutaan korostaa positiivisen kasvatuksen merkitystä, osoittamatta ketään sormella (Emma & Elias i.a).

Uusimman tutkimuksen mukaan kuritusväkivallan hyväksyy naisista 23 prosenttia ja miehistä 36 prosenttia. Tutkimusten mukaan kuritusväkivallan hyväksyminen lisää muun väkivallan riskiä perheessä (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014). Heikki Sariolan tutkimuksen vuonna 2012 kuritusväkivallan käytön hyväksyvät asenteet oli vähentynyt 30 prosentilla vuonna 1981 tehtyyn tutkimukseen verrattuna, jolloin melkein puolet suomalaisista hyväksyi kuritusväkivallan käytön. Hän uskoo, että sosiaalisen median ja muun julkisuuden sekä asiaan liittyvät kampanjat ovat omalta osaltaan nopeuttaneet tätä muutosta parempaan suuntaan. (Sariola 2012, 5.)

3.4 Kaltoinkohtelun muodot

Kaltoinkohtelua on olemassa useita eri muotoja, joita käsittelemme tässä osiossa. Taskisen (2003, 19–22) mukaan kaltoinkohtelun muotoja ovat laiminlyönti, fyysinen sekä psyykinen kaltoinkohtelu, seksuaalinen hyväksikäyttö, lapselle sepitetty tai aiheutettu sairaus sekä kemiallinen, sosioekonominen ja rakenteellinen kaltoinkohtelu.

Hoitotyön suositus lasten kaltoinkohtelun tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta kuvaa psyykkistä pahoinpitelyä seuraavasti: sillä tarkoitetaan pelottavaa uhkailua, naurunalaiseksi tekemistä, nöyryyttämistä, vähättelyä ja muuta lapseen kohdistuvaa psykologista uhkaa siinä määrin, että lapsen henkinen hyvinvointi ja kehitys vaarantuvat. Psyykinen kaltoinkohtelu on aina osa fyysistä kaltoinkohtelua, seksuaalista hyväksikäyttöä ja laiminlyöntiä. Psyykkistä kaltoinkohtelua voi esiintyä ilman muita kaltoinkohtelun muotoja, mutta niitä voi olla vaikea tunnistaa. (Paavilainen & Flinck 2008, 2.)

Fyysinen väkivalta aktiivisena voi olla lyömistä, potkimista, palovamman tuottamista, hiuksista repimistä, kuristamista. Pahimmillaan pahoinpitely voi johtaa kuolemaan. (Taskinen 2003, 20.) Fyysinen väkivalta passiivisena tarkoittaa huomiotta jättämistä, lapselle ei anneta ruokaa, ei huolehdi hygieniasta, lapsella ei ole rutiineja, ei läheisyyttä ja hoivaa. Passiivista väkivaltaa on myös se, ettei pysty suojelemaan lapsia väkivallalta ja antaa toisen vanhemmista kohdella lapsia huonosti. (Marttala, Immonen & Huovinen 2009–2012, 5.)

Maailman terveysjärjestö WHO on määritellyt kaltoinkohtelun seuraavasti:

Fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen. (Krug, Dahberg, Mercy, Zwi & Loranzo 2005; Söderholm & Kiviti-Kallio 2012, 16.)

Kaltoinkohtelun yleisin muoto on laiminlyönti, tällöin lapsen hoito ja huolenpito on puutteellista. Lapsen perustarpeista ei huolehdi fyysisesti eikä emotionaalisesti. Laiminlyönti voi olla tyypiltään, vaikeudeltaan tai jatkuvuudeltaan eriasteista. (Henttonen 2009, 13–14; Söderholm & Politi 2012, 77–78; Paavilainen & Flinck 2008, 2.) Laiminlyönnin yleisin muoto on lapsen jättäminen emotionaalisesti liian yksin (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014).

Vuodesta 1993 asti on käytetty Howard Dubowitzin ja hänen tutkijaryhmänsä laajaa määritelmää lasten laiminlyönnistä yleisesti kirjallisuudessa:

Lapsen laiminlyönnistä on kysymys, kun syystä riippumatta lapsen perustarpeista ei huolehdi.

Lasten perustarpeita ovat rakkaus, hoiva, hoito, kunnioitus, hyväksyntä, nähdä ja kuulla tuleminen, lapsen iänmukaisten virikkeiden järjestäminen ja niiden saaminen, turva ja suojeleminen, terveydenhoito ja koulutuksen saaminen. Näiden tarpeiden tyydyttäminen on lapselle välttämätöntä hänen fyysisen, emotionaalisen, kognitiivisen sekä sosiaalisen kehityksen turvaamiseksi. Laiminlyönti on useimmiten tahatonta ja se on yleisin kaltoinkohtelun muoto. Sen esiintyvyyden todellisia lukuja on vaikea tietää, koska mistään maasta ei ole tarkkoja määriä tiedossa. (Söderholm & Politi 2012, 76–79.)

Seksuaalisella väkivallalla tarkoitetaan ruumiillista pahoinpitelyä, joka voi olla lapsen sukupuolielimiin tai sukupuolisiin tunnusmerkkeihin kajoamista. Seksuaalista hyväksikäyttöä voi olla sukupuoliyhteys, sen yritys tai muuta ruumiillista koskemattomuutta loukkaavaa tekoa, esimerkiksi sukupuolielinten koskettelua. Lapsen johdattaminen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen, altistamista seksuaalisille ärsykkeille tai lapsen käyttämistä epäsoveliasissa julkaisuissa ovat myös seksuaalista hyväksikäyttöä. (Paavilainen & Pösö 2003, 14 -15.)

Lasten seksuaalisella riistolla tarkoitetaan kaikkia niitä ilmiöitä, jotka loukkaavat lapsen seksuaalista koskemattomuutta. Vanhempien lapsille osoittama tavallinen omaista hellyyttä, kuten suukottelua ja hyväilyä ei pidä sekoittaa seksuaaliseen

riistoon tai hyväksikäyttöön. Näihin ei liitetä seksuaaliselle hyväksikäytölle tunnusomaista salailua eikä häpeää ja vanhempi ei tavoittele sillä seksuaalista mielihyvää. (Taskinen 2003, 21.)

Lapselle seipitettyä tai aiheutettua sairaustilaa, jonka huoltaja tai huoltajan asemassa oleva henkilö aiheuttanut sanotaan Münchhausenin syndroomaksi. Tässä sairaudessa oireet sekä tapahtumatiedot ovat väärin kuvattuja, keksittyjä, liioiteltuja tai tutkimustuloksia on väärennetty, jotta lapsi altistuisi toistuvasti turhille tutkimuksille, mahdollisille väärille lääkityksille ja muille hoidoille. Myrkytykset, oksentaminen, poissaolokohtaus, kuume, tajunnantason lasku, nestehukka ja verioksennukset ovat yleisimmin seipitettyjä hoitoon hakeutumisen syitä. (Tupola & Lounamaa 2012, 154–156.)

Yleensä tähän kaltoinkohtelun muotoon liittyy myös muita kaltoinkohtelun muotoja kuten laiminlyöntiä ja fyysistä pahoinpitelyä. Kaltoinkohtelun vuoksi haittaaste on huomattavasti suurempi lapsella, jonka sairaudentilaa liioitellaan tai oireita keksitään, koska taustalla lapsella voi olla myös krooninen perussairaus. (Tupola & Lounamaa 2012, 154.)

Kaltoinkohtelun muita muotoja ovat mm. kemiallinen kaltoinkohtelu, sosioekonominen ja rakenteellinen väkivalta. Kemiallista kaltoinkohtelua esiintyy aktiivisena sekä passiivisena. Aktiivisessa muodossa lapselle voidaan antaa lääkkeitä tai alkoholia että lapsi nukkuisi tai ettei häiritsisi aikuista. Käänteisenä muotona lapselle jätetään antamatta hänelle määrättyt lääkkeet tai määrättyä ruokavaliota ei noudateta. (Taskinen 2003, 19–22.)

Sosioekonomisesta väkivallasta puhutaan aktiivisessa muodossa esim. kun lapset kiristävät toisiltaan rahaa, likaavat vaatteita, rikkovat polkupyörän tai estävät kotiin menon. Passiivisesta muodosta puhutaan kun lapsi jätetään heitteille, ei järjestetä asuntoa tai toimeentulomahdollisuuksia (Taskinen 2003, 19–22.)

Aktiivista rakenteellista väkivaltaa tapahtuu, kun jotkut ihmiset tai ryhmät ottavat oikeuden määrällä ja alistaa muita heidän tarpeistaan, tunteistaan ja oikeuksistaan piittaamatta. Rakenteellista kaltoinkohtelua passiivisessa muodossa tapahtuu silloin kun yhteiskunnassa on käytössä sellaisia normeja, säädöksiä ja käytäntöjä, joissa ei huomioida lapsen oikeuksia ja kehitysmahdollisuuksia. (Taskinen 2003, 19–22.) Käytännön esimerkkinä rakenteellisesta väkivallasta voidaan puhua, kun esim. neuvola tai päivähoito ei puutu tilanteeseen huolen herätessä lapsesta tai kun lapsivaikutusten arviointia ei toteuteta poliittisessa päätöksen teossa.

4 KALTOINKOHTELUN JA KURITUSVÄKIVALLAN ENNALTAEHKÄISY

Tutkimusten mukaan perheväkivalta on yleinen ilmiö ja on todettu, että lasten ja nuorten parissa työskentelevät ammattilaiset kohtaavat työssään väkivaltaa kokeneita lapsia tietämättään tai tietäen (Oranen 2012, 228). Kaltoinkohtelun ja kuritusväkivallan ennaltaehkäisy on ongelmallista, koska kaltoinkohtelun kaikkien muotojen epidemiologiasta ei ole ollut käytettävissä tarpeeksi kattavaa tietoa ja tutkimuksia. Ennaltaehkäisyn tavoitteena tulisi vahvistaa vanhempien ja eri yhteisöjen voimavaroja ja kapasiteettia lasten hyvinvoinnin edistämiseksi. Ennaltaehkäisyn kolme päätavoitetta ovat: vähentää lapsen kaltoinkohtelun esiintyvyyttä, minimoida kaltoinkohdeltujen lasten joutumista uudelleen uhriksi sekä murtaa riski kaltoinkohtelun ylisukupolviseen siirtymiseen. (Söderholm & Kiviti-Kallio 2012, 18–19; Oranen 2012, 228.)

Väkivallaton ja erilaisten konfliktien ratkaisemisen taito tulisi opettaa lapsille jo pienestä asti ja tukea sitä esimerkiksi päivähoidossa ja koulussa. Aikuisten tulee omalla esimerkillään opastaa lapsia toimimaan oikein. (Hakalehto-Wainio & Nieminen 2013, 245.)

Paavilaisen ja Flinckin (2008) hoitotyön suosituksen mukaan kaltoinkohteluun ei edelleenkään puututa tarpeeksi sekä määrätietoisesti. Terveystieteiden henkilökunnalle olisi järjestettävä sen mukaan jatkuvaa koulutusta, työnohjausta ja apuvälineitä kaltoinkohtelun tunnistamiseksi ja siihen puuttumiseksi. Myös terveydenhuollon alalle toivotaan yksilötason asennemuutosta aihetta kohtaan.

Hoitotyön suositusta lasten kaltoinkohtelusta ja siihen puuttumisesta voidaan käyttää soveltaen terveydenhoitotyön sekä muiden ammattilaisten koulutuksissa ja sen kehittämisessä. Siihen kerättyä ja koottua, tutkittua ja analysoitua tietoa pystytään käyttämään apuna tilanteissa, joissa herää epäily lapseen kohdistuvasta kaltoinkohtelusta. Suositusta apuna käyttäen voimme myös käydä keskustelua kuritusväkivallasta, siihen liittyvistä asenteista ja menettelyistä Suomessa. Suosituksen perusteella voi myös keskustella vanhempien ja perheiden tuen tarpeista sekä heidän jaksamisestaan vanhempana ja näin ennal-

taehkäistä sitä, ettei vanhempien väsymys ja uupumus johtaisi lasten kaltoinkohteluun. (Paavilainen & Flinck 2008, 18–19.)

Kaltoinkohtelun tunnistaminen ja puuttuminen liittyvät tiiviisti yhteen ja muodostavat yhdessä kokonaisuuden, koska ilman epäilyä ja kaltoinkohtelun tunnistamista ei siihen voi puuttua. Tämä tarkoittaa sitä, että samalla kaltoinkohtelun epäily ja tunnistaminen ovat myös kaltoinkohteluun puuttumista.

4.1 Tunnistaminen

Tunnistamisessa työntekijöiden aktiivisuus on tärkeää. Väkivallan kohteeksi joutuneen uhrin tai sen tekijän voi olla vaikeaa ottaa asiaa esille. Perheväkivaltaan liitetään edelleen paljon häpeää ja syyllisyyttä. (Oranen 2012, 228.) Yleensä epäily lapsen fyysisestä pahoinpitelystä tulee terveydenhuollon ammattilaisille niin, että vanhemmat tai huoltajat itse toimittavat vahingoittuneen lapsen tutkimuksiin tai hoitoon. Vanhempien tai huoltajien selitys vammojen syistä ei kumminkaan täsmää kliinisten löydösten kanssa. Tärkein vihje diagnoosin kannalta on lapsen ikä. Mitä nuorempi lapsi on kyseessä ja hänellä on kallovammaa, mustelmaa, murtumaa tai palovammaa useimmin on todennäköisempää, että se on syntynyt asiattoman kohtelun seurauksena. (Taskinen 2003, 38.)

Äitiys- ja lastenneuvolassa vanhemman kanssa tulee käydä keskustelua lapsen kasvattamisen ja kurinpitämisen käytänteistä esim. käyttäen apuna perheen voimavara lomaketta. Asennekasvatuksen ruumiillista kurittamista vastaan on hyvä lähteä jo neuvolasta, siitä keskustelemalla ja käymällä läpi eri kysymyksien avulla mm. miten vanhempia on kasvatettu, mikä on heidän oma asenteensa kurinpitämiseen ja sen keinoihin. (Paavilainen ja Flinck 2008, 15.) Tutkimuksissa on todettu perheväkivallan riskiryhmiä olevan odottavat sekä pienten lasten äidit (Paavilainen & Pösö 2003, 97). Neuvolat ovat avainasemassa käymään näitä keskusteluja (Paavilainen & Pösö 2003, 91).

Eri puolilla maailmaa kurinpito käytänteet ovat erilaisia ja myös tämän vuoksi niistä ja niihin suhtautumisesta keskusteleminen myös maahanmuuttaja vanhempien kanssa on erityisen tärkeää. Maahanmuuttaja perheellä voi olla takanaan hyvin erilainen yhteiskunnallinen järjestelmä, jolloin Suomalainen vahva viranomaisverkosto ja hyvinvointiyhteiskunta on heille täysin vieras. Lapsiperheille suunnatut palvelut voivat olla täysin vieraita ja omasta kotimaasta on puuttunut täysin yhteiskunnallinen järjestelmä joka auttaisi perheitä. (Alitolppa-Niitamo, Söderling & Fågel 2005, 86.) Maahanmuuttajat ovat myös kasvaneet omaan kulttuuriin, jossa on opittu kieli, arvomaailma, normit ja roolit. Muutettuaan uuteen maahan nämä aiemmin opitut ja itsestään selvänä pidetyt asiat eivät välttämättä enää toteudukaan ja sopeutuminen uuteen maahan voi olla haasteellista. (Alitolppa-Niitamo, Söderling & Fågel 2005, 45.)

Vanhempia on myös hyvä opastaa mistä he saavat apua, mikäli tulee tilanteita että he ovat yllirasittuneita ja mahdollisuuden lapsen kaltoinkohteluun kasvavat. Terveiden lasten neuvolakäynneillä tulee arvioida perheväkivallan mahdollisuutta sekä kertoa sen vaikutuksista lapseen sitä kokeneille äideille. Äitiys- ja lastenneuvolan sekä muiden hoitotyön ammattilaisten hyvin suunnitellut ja toteutetut kotikäynnit ovat hyviä keinoja kaltoinkohtelun tunnistamiseen ja siihen puuttumiseen. (Paavilainen ja Flinck 2008, 15)

Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa hoitajan oma-rooli sekä hänen vuorovaikutustaidot ovat erittäin tärkeät. Hoitajan tehtävät sitä epäiltäessä ovat hyvin moninaiset, on taattava lapsen turvallisuus ja myös systemaattisen kirjaaminen on tärkeää sekä sen lainmukaisuus ja siihen tulee saada laaja-alaista koulutusta. (Paavilainen ja Flinck 2008, 15) Lastenneuvolassa asiakkaat ovat tutkimusten mukaan kokeneet tärkeäksi, että terveydenhoitaja ottaa esille perheväkivaltaa koskevat asiat ja toivovat siitä keskustelua siinä missä muistakin asioista siellä puhutaan. Tutkimuksissa on tullut myös esiin, että asiakkaat arvostavat perheväkivaltaan liittyvissä tilanteissa työntekijän aktiivista työotetta, vaikka ne ovatkin perheille vaikeita. Asiallinen suhtautuminen, keskinäinen luottamus asiakkaan ja hoitajan välillä, asioista suoraan puhuminen sekä ongelmiin puuttuminen ovat niitä asioita, jotka kuuluvat asiakkaiden mielestä hyvään asiantuntijuuteen. (Paavilainen & Pösö 2003, 85.)

Lasten päivähoidolla, kerhoilla, kouluilla sekä myös harrastustoiminnalla ja varsinkin äitiys- ja lastenneuvolalla on suuri rooli kaltoinkohtelun ja kuritusväkivallan tunnistamisessa. Laajat terveystarkastukset ovat hyvä paikka kartoittaa parisuhdeväkivaltaa ja näin myös koko perheen tilannetta. Apuna voidaan käyttää joko Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomaketta apuna käyttäen tai madaltamalla kynnystä ja käyttämällä apuna Lasta odottavan- tai Perheen voimavaralomaketta. (Klemetti & Hakulinen-Viitanen 2013, 223). Yleisesti lapsen kanssa työskentelevien täytyy tuntea vastuunsa ja huomioida väkivallan mahdollisuus sekä ottaa se todesta ja viedä asiaa eteenpäin sen vaatimalla tavalla. (Paavilainen & Pösö 2003, 80.)

4.2 Puuttuminen ja puheeksi ottaminen

Kaltoinkohtelun käsittely on hyvin haastavaa ja monimutkaista ja se vaatii moniammatillista ja monialaisia interventioita. Aikaisemmin on jo ollut terveydenhuollon ammattilaisten velvollisuutena tehdä lastensuojeluviranomaisille ilmoitus viipymättä, mikäli epäillään tai todetaan lapseen kohdistunutta kaltoinkohtelua. Huhtikuussa 2015 päivitettiin lakimuutos, jolloin terveydenhuollon ammattilaistenkin tulee viipymättä tehdä ilmoituksen lisäksi, myös ilmoitus poliisille lastensuojeluilmoituksen ohella mikäli epäillään lapsen henkeen ja terveyteen kohdistunutta rikosta (Lastensuojelulaki 2007/417).

Riskiperheitä kohdatessa ja hoitaessa voidaan riskiperheen tilanteeseen puuttumisella tarkoittaa jo ennen lapsen syntymä tehtävää ennakollista lastensuojeluilmoitusta. Tämä edistää ja mahdollistaa vanhempien mahdollisuuksia lapsensa riittävän hyvään huolenpitoon ja hoitoon sekä näin voidaan taata perheelle myös riittävät tukimuodot. Lapsen joutuessa kaltoinkohdelluksi tai sitä epäiltäessä lapselle tulee aina tehdä perusteellinen somaattinen tutkimus päästä varpaisiin ja tutkimus tulee tehdä yhdessä psyykkisen ja sosiaalisen arvioinnin kanssa. (Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 18.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten tehtävänä on tukea ja auttaa lasta sekä hänen perhettään. On tärkeää säilyttää perheen luottamus toimimalla avoimesti. (Taskinen 2003, 46.) Lapsiin kohdistuvan väkivallan puuttumisen yksi edellytys on, että asiaa aletaan epäillä. Samalla tulisi pohtia miten epäily herää, miten toimitaan ja kuinka asiassa edetään. (Paavilainen & Pösö 2003, 75.) Terveydenhuollon ammattilaisen tulisi tuntea vastuunsa ja näin ollen osata puuttua tilanteeseen sen vaatimalla tavalla (Paavilainen & Pösö 2003, 80), ensiarvoisen tärkeää olisi väkivallan ennaltaehkäisy, varhainen tunnistaminen sekä puuttuminen (Paavilainen & Pösö 2003, 83).

5 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Saimme idean opinnäytetyöhömme Diakonia ammattikorkeakoulun opinnäytetyö pankista, johon työelämän tahot voivat laittaa pyyntöjä opinnäytetyö tarpeistaan. Tämän jälkeen aloimme yhdessä Ensi- ja turvakotien liiton kanssa kehittämään opinnäytetyötämme ja kartoittamaan minkälaiselle työlle heillä olisi tarve.

Työssämme analysoimme opinnäytetyömme tuloksia määrällistä sisällönanalyysimenetelmää käyttäen. Kyselyn teimme kahdelle Tuusulan palloseuran joukkueelle keväällä 2015; tyttöjen ja poikien joukkue. Vastanneet ovat syntyneet vuosina 2004–2006 eli olivat kyselyyn vastatessa 8–11-vuotiaita. Vastanneet asuvat pääasiassa Tuusulassa ja toteutimme kyselyn ennen heidän harjoituksiaan. Tyttöillä oli harjoitukset Hyrylän koulukeskuksen liikuntasalissa ja pojilla harjoitukset olivat kuplahallissa. Koulun tilat olivat huomattavasti rauhallisemmat kyselyn täyttämiseen, kuin kuplahallin. Valitsimme nämä paikat kuitenkin ulkoharjoitusten sijaan, koska ulkona ilmat olivat vielä hyvin epävakaa eikä siellä olisi ollut paikkaa kyselyn täyttämiseen. Aikaa kyselyn täyttämiseen oli varattu yhteensä 30min, koska lapset saapuivat hieman eriaikaan paikalle.

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa ja kartoittaa 8–11-vuotiaiden lasten ajatuksia sekä kokemuksia lasten oikeuksista, kaltoinkohtelusta ja kuritusväkivallasta. Opinnäytetyötä teemme työelämälähtöisesti yhteistyössä Ensi- ja turvakotien liiton kanssa ja työn tarkoitus on tuoda heille lisää tietoa lasten näkökulmasta Kannusta minut vahvaksi! -hankkeeseen (2013–2016). Työelämämme yhteistyötaho kaipasi tietoa juuri ala-kouluikäisten lasten näkemyksistä, jotta saisivat lisätietoa ja pystyvät omalta osaltaan kehittämään toimintaa. Toisena yhteistyökumppanimme toimii Tuusulan Palloseuran ry, jonne kyselyn suuntasimme.

Työn tavoitteena on tuoda julki lasten omaa näkökulmaa, yleisesti lisätä tietämystä aiheesta sekä sen yleisyydestä, lisätä keskustelua yleisellä tasolla kaltoinkohtelusta, kuritusväkivallasta ja lasten oikeuksista lasten, aikuisten ja lasten kanssa työskentelevien parissa. Tavoitteena on saada näin uusia näkökulmia, toimintamalleja sekä rohkeutta puuttua lasten kaltoinkohtelun. Työ on suunnattu ensisijaisesti Ensi- ja turvakotien liiton käyttöön, mutta myös terveydenhuollon ammattilaisille, lasten parissa työskenteleville, perheille sekä kaikille aiheesta kiinnostuneille.

Kysymyksillämme toivomme pystyvämme hahmottamaan lasten tietoa, siitä mikä on oikein ja mikä väärin kurittamisen suhteen sekä heidän tietoa omista oikeuksistaan. Saavutamme näin myös vanhemmat sekä valmentajat miettimään asiaa, sen yleisyyttä sekä rohkeutta asian puheeksi ottamiseen.

Tutkimuskysymykset:

- Mikä on lasten kokemus kuritusväkivallasta?
- Tietävätkö lapset lasten oikeuksista?
- Kuinka paljon lasten kaltoinkohtelua yhä esiintyy?

5.2 Tutkimusympäristö ja aineiston keruumenetelmä

Opinnäytetyön tutkimuksen kohteena oli Tuusulassa toimiva jalkapallon erikoisseura Tuusulan palloseura ry. Toimintapaikka heillä on Etelä-Tuusula. Tuusulan palloseurassa oli tutkimus hetkellä yhteensä 24 joukkuetta ja tämän myötä jäseniä noin 600. (Tuusulan palloseura ry, 2014.) Tutkimuksen kohderyhmäksi muodostui kaksi joukkuetta TUPS:sta, jotka olivat vuonna 2005 syntyneet pojat ja vuonna 2004–2005 syntyneet tytöt. Poikien joukkueessa pelasi myös muutamia vuonna 2006 syntyneitä pelaajia.

Opinnäytetyön aineiston keruu menetelmänä käytimme kyselylomaketta johon valitsimme perusjoukon, jonka pohjalta teimme otannan. Tutkimuksen tavoitteena oli kerätä tietoa lasten ajatuksista ja kokemuksista aiheesta, jota pysytimme peilaamaan kirjoitettuun teorial tietoon. Kyselyn tarkoituksena oli tuoda

ilmi tutkittavaa ilmiötä lasten kokemusten pohjalta, jolloin vastauksia voitiin tarkastella teoreettisesta näkökulmasta kuitenkin yleistämättä niitä liikaa. (Kankunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 83.)

Kysymykset kyselyssä oli jaettu viiteen eri kysymykseen, joista yksi oli avoin kysymys, yksi puolistrukturoitu, yksi strukturoitu sekä kaksi moni valinta kysymystä, joihin oli mahdollista valita useampi vaihtoehto vastaukseksi. Strukturoidussa kysymyksessä on annettu valmiita vaihtoehtoja, joista sai ympyröidä itseään koskevat vastaukset.

Opinnäytetyön kyselytutkimuksen toteutimme kyselylomakkeella. Kyselylomakkeeseen laatimamme kysymykset olimme pyrkineet muodostamaan mahdollisimman selkeiksi ja lapsille tarpeeksi yksinkertaiseen muotoon tutkimusongelmamme selvittämiseksi. Kyselylomake löytyy liitteenä opinnäytetyön lopusta (LIITE 1).

Vanhemmille toimitimme saatekirjeen ja sen yhteydessä olevan lupakaavakkeen kyselyyn osallistumiseen ennakkoon noin 1-2 viikkoa aikaisemmin, mutta osa täytti lupakaavakkeen kumminkin vasta paikanpäällä. (LIITE 2)

5.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksessa käytimme laadullista eli kvalitatiivista menetelmää. Kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan ei-numeerista tutkimusmenetelmää. Tässä haastattelumuodossa on jo etukäteen valittu ketä haastatellaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 164.) On mahdollista, että kyselyyn ei vastata riittävässä määrin, jolloin voimme hyödyntää haastatteluun osallistujia tekeillä kyselystä erillisen otannan. Otannalla voimme tarkastellaan pientä joukkoa valitusta perusjoukosta. (Heikkilä 2001, 33–34.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijan tulee jättää omat asenteet, arvot ja uskomukset taka-alalle, jotta tutkimukselle syntyy objektiivinen näkökulma (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161). Näin pääsimme mahdollisimman lähelle tutkit-

tavaa kohdetta. Pyrkimyksenä oli tavoittaa lasten näkökulma kysyttävistä asioista sekä heidän näkemyksensä tutkittavana olevasta ilmiöstä. Teimme kokonaisotannan käytettävissä olevasta perusjoukosta. Kysely menetelmällä saimme lapsilta helpoiten todenmukaisia vastauksia ja niistä pystyimme kokoamaan yhteenvedon siitä miten lapset kokevat ja mitä he tietävät aiheesta. Kysely toteutettiin nimettömänä.

Tiedonkeräysmenetelmänä käytimme survey-tutkimusta, joka on yksi tapa hankkia tietoa kysely lomakkeen avulla. Kyselyt voidaan jakaa kahdella päätavalla, joista olimme valinneet kontrolloidun kyselymenetelmän. Kontrolloituja kyselymenetelmiä on myös kahta tyyppiä, informoitu kysely ja henkilökohtaisesti tarkistettu kysely. Informoidulla kyselyllä pyritään tavoittamaan kohdejoukko henkilökohtaisesti. Tällöin on mahdollista kertoa tutkimuksen tarkoitus ja vastata mahdollisiin kysymyksiin. Henkilökohtaisesti tarkastettu kysely olisi edellyttänyt kyselyn lähettämistä etukäteen kohderyhmälle. Näistä me päädyimme käyttämään informoitua kyselyä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 193–197.) Piia Roosin ja Niina Rutasen artikkelissa (2014) Metodologisia haasteita ja kysymyksiä lasten tutkimushaastattelussa mukaan lapset voivat olla hyvin avoimia ja suorasanaisia kertomansa suhteen, jonka huomioimme työssämme. Heidän vastauksiaan voi olla vaikea tulkita sekä ne voi olla hyvin lyhytsanaisia eikä heidän ajattelemansa todellisuuden kuva välttämättä aukea heidän tekstissään, joka voi tuottaa vaikeuksia vastausten teemoittelussa.

5.4 Kyselylomakkeen laadinta

Kyselyä laadimme yhteistyössä Ensi -ja turvakotien liiton yhteyshenkilöimme kanssa, jotta pystyimme pohtimaan ja laatimaan kysymykset niin, että ne tukevat parhaiten heidän tarvettaan. Kysymykset pohjautuvat lapsen oikeuksiin, kaltoinkohteluun ja kuritusväkivallan käsitteisiin. Lopullisiksi kysymyksiksi muodostuivat lapsen oikeuksiin perustuvat kysymykset, joissa kysyttiin tietävätkö lapset mikä on lasten oikeuksien sopimus ja onko heillä omasta mielestään riittävästi vapaa-aikaa. Pyysimme heitä myös kertomaan lyhyesti minkälaista on heidän vapaa-aikansa. Kaltoinkohtelun ja kuritusväkivallan selvittämiseen käytimme

kysymyksiä, joissa kysyttiin miten sinun kotonasi riidellään, minkälaisen rangaistuksen sinä saat, jos teet jotakin väärin sekä kun sinua painaa jokin asia kenelle siitä kerrot.

Saimme myös Diakonia ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjaavalta opettajalta palautetta kyselyn sisällöstä, jonka huomioimme kyselyä laatiessa.

Kysely esitettiin pienessä ryhmässä, johon kuului viisi 7–10-vuotiaasta lasta. Testiryhmä suoriutui kyselyyn vastaamisesta hyvin, mutta muutamiin kysymyksiin teimme vielä tarkennuksia heidän vastaustensa jälkeen. Kohdistimme kaikkia kysymyksiä esitestauksen jälkeen enemmän suoraan lapseen mm. muuttamalla jotain sanamuotoja, kolmanteen kysymykseen otimme mukaan vaihtoehdoksi lemmikin ja isovanhemmat sekä viidennessä kysymyksessä vaihdoin kysymyksen muotoa kokonaan vastaamaan paremmin sitä mihin haluamme vastauksen. Lomakkeen esitestaus oli välttämätöntä, tällöin oli mahdollista ennen varsinaisen tutkimuksen aloittamista muokata ja korjata varsinaisia kysymyksiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 204).

Testiryhmä koki kyselyyn vastaamisen helppona ja suoriutui siitä noin 10 minuutissa. Kysymykset olivat heidän mielestään selkeitä ja ymmärrettäviä, vaikka avoimiin kysymyksiin oli osan vastaajien mielestä haastavaa vastata. Testiryhmämme palaute kyselylomakkeesta oli pääosin kaikilla hyvin samanlaista ja tästä päättelimme, että vastausten saaminen kyselylomakkeen avulla olisi luotettavaa. Vastauksia saimme juuri niihin kysymyksiin, joihin olimme niitä halunneetkin, vaikka osaa kysymyksistä halusimmekin vielä tarkentaa. Kaikki vastanneet olivat ymmärtäneet kysymykset oikein. Näiden tietojen mukaan lomakkeen kysymykset ovat valideja juuri tähän kyselyyn. Kyselyn validius eli pätevyys osoittaa, että kyselyn vastaukset mittaavat juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 231).

5.5 Analyysimenetelmä

Opinnäytetyön tutkimusmateriaalin ollessa kokonaisuudessa käytössämme ensimmäisenä tarkistimme kyselyt sekä sen pystymmekö käyttämään kaikkia vastauksia työssä vai tarvitseeko joitain hylätä. Tämän jälkeen aloimme järjestellä aineistoa helpommin analysoitavaan muotoon. Litteroimme koko kerätyn aineiston eli kirjoitimme sen puhtaaksi sanasanasaisesti, jotta pääsimme teemoitteluun osaa sen tuloksista sekä analysoimaan niitä.

Sisällönanalyysin avulla pyrimme avaamaan sensitiivistä aihetta ja näin muodostamaan loogisen kokonaisuuden. Sisällönanalyysi pohjautuu teorian tietoon ja kerättyyn aineistoon. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2010, 134.) Analysoimme tutkimusta muodostamalla siitä itselle tarkan kokonaiskuvan perehtymällä vastauksiin sekä teemoittelemalla vastauksia. Sisällönanalyysin tarkoituksena on luoda selkeyttä ja tehdä näin myös kyselyn tuloksista selkeä kuvaus. Sisällönanalyysiä teimme aineistolähtöisesti. Tavoitteena oli löytää vastauksista ydinkategoriat, perusulottuvuudet, joiden varaan tutkimustulosten analysointi voidaan rakentaa.

Käytimme työssä analysoinnin ja havainnoinnin apuna lapsien vastauksista otettuja suoria lainauksia, havainnollistamme vastauksia pylväs kaavioiden avulla ristiintaulukoiden tyttöjen ja poikien vastaukset niihin. Vastauksissa käsittelemme poikien ja tyttöjen vastaukset erikseen sekä vertailemme heidän vastauksiaan keskenään.

6 OPINNÄYTETYÖN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Kokonaistutkimuksessa pyrimme mahdollisimman hyvään lopputulokseen ja luotettavuuteen tekemällä kyselyn koko joukkueelle sekä tytöille ja pojille. On kuitenkin tiedostettava tulosten mahdollinen vääristyminen, joka ilmenee kyselyyn osallistujien määrästä. Kyselyn tulos voi toisinaan vääristyä enemmän ja toisinaan vähemmän (Heikkilä 2001, 76.)

Eettisyys tulee ottaa huomioon opinnäytetyötä tehdessä jo hyvissä ajoin ennen työn eteenpäin viemistä. Eettisten ratkaisujen tavoitteena on ihmisten kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja oikeudenmukaisuuden korostaminen. Tutkimuslupien saaminen ja niiden tärkeys korostui tutkimuksessamme sekä kyselyä laadittaessa ja sitä toteutettaessa, koska ilman lupia kyselyä ei voida toteuttaa. Kyselyyn osallistuneilla lapsilla ja perheillä sekä yhteistyökumppaneilla on oikeus saada informaatiota työstä ja sen tavoitteista sekä omaa asiaansa käsittelevistä teksteistä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–13.)

Esitutkimuksesta saamamme palautteen avulla saimme kyselystämme tehtyä luotettavamman sekä lisättyä sen validiutta. Sen avulla saimme tarkastettua kysymysten muotoilut sekä lisättyä vielä työn kannalta oleellisia asioita sekä muokattua kysymyksiä parempaan muotoon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 204.)

Tutkimustyössä vältämme epärehellisyyttä kaikissa sen vaiheissa. Tekstejä ei tule plagioida, toisten tutkijoiden osuutta ei vähätellä, tutkijana meidän ei pidä myöskään plagioida itseämme, tuloksia ei saa yleistää kritiikittömästi eikä raportointi saa olla harhaanjohtavaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 25–27.) Omassa opinnäytetyössä noudatamme tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, joita ovat rehellisyys, huolellisuus, tarkkuus. Työssä sovellamme tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä kunnioitamme ja huomioimme muiden tutkijoiden työt asianmukaisella tavalla. Olemme myös hankkineet tarvittavat tutkimusluvut opinnäytetyön toteuttamiseksi. (Tutki ja kirjoita 2013, 24.)

Tutkimusaineiston analyysin luotettavuuden arviointia voi tehdä monin eri tavoin. Eettisestä näkökulmasta keskeistä analyysin luotettavuuden arvioimiseksi on hyödyntää koko kerättyä aineistoa. (Leino-Kilpi & Välimäki 2010, 369.) Tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuuden täytyy olla ehdotonta. Lapsilla ja perheillä täytyy olla mahdollisuus itse valita osallistuvatko he tutkimukseen vai eivät. Meidän tulee jo etukäteen miettiä miten aineisto säilytetään, hävitetään ja voidaanko sitä mahdollisesti hyödyntää jotenkin myöhemmin. Nämä asiat tulee myös huomioida ja kertoa kyselyyn osallistuville. (Kuula 2011, 87.) Opinnäytetyön kirjallinen osuus menee Ensi- ja turvakotien liiton käyttöön sekä valmis opinnäytetyö julkaistaan syksyllä vuonna 2015 Theseus -ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja julkaisut sivustolla sekä diakin omassa opinnäytetyö kannassa. Kyselylomakkeet hävitetään opinnäytetyön julkaisun jälkeen.

Tutkimuksessa käytetyt menetelmät kuvataan ja selitetään huolellisesti, näin lukija pystyy arvioimaan menetelmien ja saatujen aineistojen asianmukaisuutta ja edustavuutta sekä tulosten luotettavuutta (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 261).

Luotettavuuden ja eettisyyden kannalta meidän tulee ottaa huomioon, että valmiisiin aineistoihin tulee suhtautua kriittisesti ja on punnittava niiden luotettavuutta. Tietoja joutuu usein yhdistelemään, muokkaamaan ja tulkitsemaan, jotta tiedot tulisivat vertailukelpoisiksi. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 189.)

Rakentavaa kriittisyyttä tulee miettiä ajattelun sekä toiminnan välillä työstäessämme opinnäytetyötä. On osattava pohtia, eritellä ja kyseenalaistaa eri näkökulmia löydetystä informaatiosta ja käytännöstä. Hankitun tiedon on oltava merkityksellistä, sen alkuperä ja luotettavuus tulee selvittää. Pyrimme järjestelmällisesti tarkastelemaan käytännön toiminnan eri yhteyksiä, niihin vaikuttavia tekijöitä, omia kokemuksia, taustaoletuksia erilaisiin tutkimuksiin ja tulkintoihin. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 13–14.)

7 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Tyttöjen joukkueeseen kuului kyselyä tehdessä 36 pelaajaa. Heistä paikalla oli kyselyä tehdessä 18 ja vastauksia kyselyyn saimme 17 tytöltä. Poikien joukkueeseen kuului kyselyä tehdessä 41 pelaajaa. Heistä paikalla oli kyselyä tehdessä 28 ja vastauksia kyselyyn saimme 18 pojalta.

Vertaillessamme keskenään tyttöjen ja poikien vastausmäärää kokonaisuudessaan kävi ilmi, että tyttöjen joukkueen paikalla olijoiden kesken vastausmäärä oli huomattavasti suurempi kuin poikien. Koko pelaajamäärään verrattaessa vastausmäärä oli kuitenkin hyvin samankaltainen molemmilla joukkueilla. Vastauksia koko joukkueen pelaajamäärään verrattuna molemmilta joukkueilta vastauksia saimme vähän alle puolelta. Lopullisessa vertailussa saimme siis aika saman verran vastauksia suhteessa joukkueen pelaajamäärään molemmista joukkueista.

Ensimmäisenä avoimena kysymyksenä oli kerro lyhyesti miten sinun kotonasi riidellään. Tyttöjen joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta vastauksista pystyimme käyttämään 12 kappaletta työssämme. Vastauksista jouduimme hylkäämään yhteensä viisi. Näistä hylätyistä vastauksista neljä oli ymmärtänyt kysymyksen väärin sekä yksi jätti vastaamatta kysymyksen.

Tytöistä vähän alle puolet oli vastannut, että kotona riidellään puhumalla sekä sama määrä oli vastannut kotona olevan lyömistä ja tappelua riidellessä, kolmasosa kertoi perheessä huudettavan, kolmessa perheessä oli rumaa kielenkäyttöä. Muutamasta kysymyksestä saimme yksittäisiä vastauksia, joissa sanottiin riitelyn olevan perheessä leikkimielistä, paikkojen sekä tavaroiden rikkomista tai yleisesti riidellään ja itketään. Yksi vastaajista vastasi, ettei tiedä miten hänen kotonaan riidellään. Tyttöjen osalta ei tullut vastauksia, että perheissä riidettäisiin pahasti/pelottavasti tai laitettaisiin ulos miettimään. Useat tytöt kuvasivat riitelyä kotona muutamalla lauseella ja alla muutamia suoria lainauksia heidän kuvauksistaan.

No varmaan pikku-sisko lyö tai huutaa. Isä karjuu äiti alkaa itkeä ja haluaa olla yksin.

Yleensä perheessämme puhutaan rumasti.

Harvoin huutamalla yleensä puhumalla.

Huutaen ja karjuen.

Joskus ärsytän mun isoveljiä ja kiukuttelen isälle ja äitille. Joskus tappelenkin.

Siskon kanssa tönitään ja haukutaan välillä.

Poikien joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta vastauksista pysyimme käyttämään kymmentä työssämme. Vastauksista jouduimme hylkäämään ne kahdeksan, jotka olivat ymmärtäneet kysymyksen väärin. Kaikki väärin kysymyksen ymmärtäneet olivat vastanneet kysymykseen: Mistä sinun kotonasi riidellään. Pojista kukaan ei ollut jättänyt vastaamatta.

Pojista muutama oli vastannut, että heidän kotonaan riidellään huutamalla. Sama määrä oli vastannut, ettei tiedä miten heidän perheessään riidellään. Vastauksista viidesosassa tuli ilmi, että perheessä oli lyömistä ja tappelua sekä perheissä riideltiin pahasti tai pelottavasti. Poikien vastauksista tuli myös yksittäisiä vastauksia. Näissä vastauksissa sanottiin riitelyn olevan perheessä, joko leikkimielistä, tavaroiden tai ympäristön rikkomista, rumaa kielenkäyttöä, yleisesti riidellään tai itketään, puhutaan tai laitetaan ulos. Useat pojat kuvasivat riitelyä kotona yhdellä lauseella ja alla muutamia suoria lainauksia heidän kuvauksistaan.

Pahasti joskus ja leikkimielisesti joskus.

Vihaisesti puhumalla.

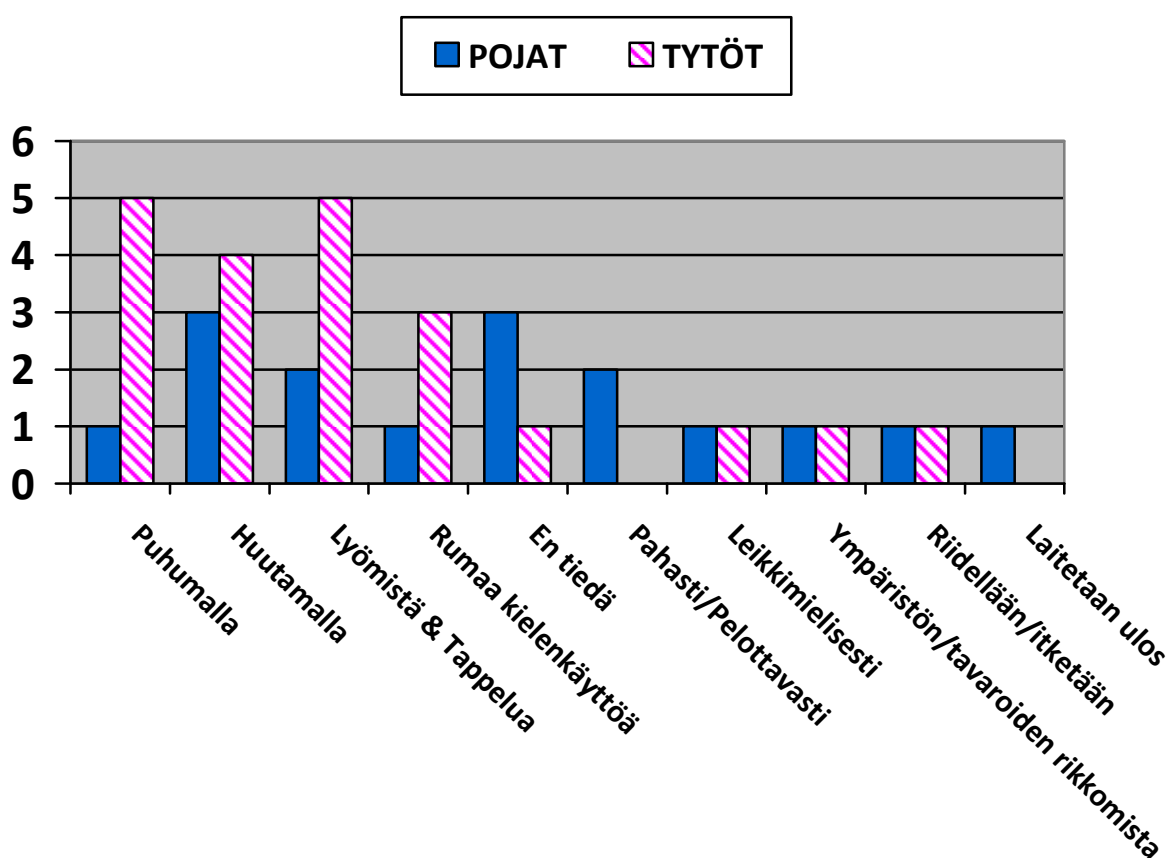
Huudetaan, riidellään, laitetaan ulos jos ei ole kunnolla.

Nimitellään ja lyödään.

Huudetaan tapellaan.

Me emme riitele melkein ollenkaan.

Seuraavassa kaaviossa (KAAVIO 1) kuvaamme miten vastaukset jakautuivat tyttöjen ja poikien kesken. Tästä kaaviosta myös huomaamme kuinka eritavalla tyttöjen ja poikien perheissä riidellään. Tyttöjen perheissä yleisimmät riitely menetelmät ovat puhuminen, lyöminen/tappelu sekä huutaminen. Poikien perheissä yleisin tapa oli huutaminen, koska osa pojista ei osannut vastata miten heidän perheissään riidellään. Vertaillen tyttöjen ja poikien vastauksia voidaan todeta, että tyttöjen perheissä tämän kyselyn mukaan riitely on fyysisempään kuin pojilla.

KAAVIO 1. Tyttöjen ja poikien vastaukset: Miten sinun kotonasi riidellään?

Toinen kysymys oli monivalintakysymys ja siinä kysyttiin minkälaisen rangaistuksen he saavat mikäli tekevät jotain väärin. Tyttöjen joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta vastauksista pystyimme käyttämään 16 kappaletta työssämme. Jouduimme hylkäämään yhden, joka jätti vastaamatta kysymykseen.

Tytöistä vähän alle puolet vastasi saavansa kännykkäkieltoa tehdessään jotain väärin, noin kolmasosa sai kotiaarestia ja sama määrä vastaa vastausvaihtoehdoksi muu, josta nousi esille suosituimpana karkkikielto, johon vastasi pari tyttöä ja loput vastauksista olivat kaikki erilaisia. Huutamista rangaistukseksi sai neljäsosa vastaajista. Ruutuajan vähennystä sai rangaistukseksi yksi tytöistä ja sama määrä sai tukkapöllyä. Alla suorat lainaukset tyttöjen kuvauksista vaihtoehtoon muu rangaistus:

Valituksia tulee

Karkki lähtee.

Pitää mennä omaan huoneeseen.

Karkkikielto.

Ei mikään.

Poikien joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta pystyimme käyttämään kaikkia 18 kappaletta työssämme. Pojista yli puolet vastasi saavansa rangaistukseksi ruutuajan vähentymistä, vähän alle puolet sai kännykkäkieltoa, kolmasosa vastasi vastausvaihtoehdon muu, josta nousi esille suosituimpana peli kielto, johon vastasi puolet ja loput vastauksista olivat kaikki erilaisia. Huutamista rangaistukseksi vastasivat saavansa reilu kolmasosa vastaajista, kaksi sai kotiaarestia ja kaksi vastasi saavansa tukkapöllyä. Alla suorat lainaukset poikien kuvauksista vaihtoehtoon muu rangaistus:

Ei saa pelata.

Jäähypenkille.

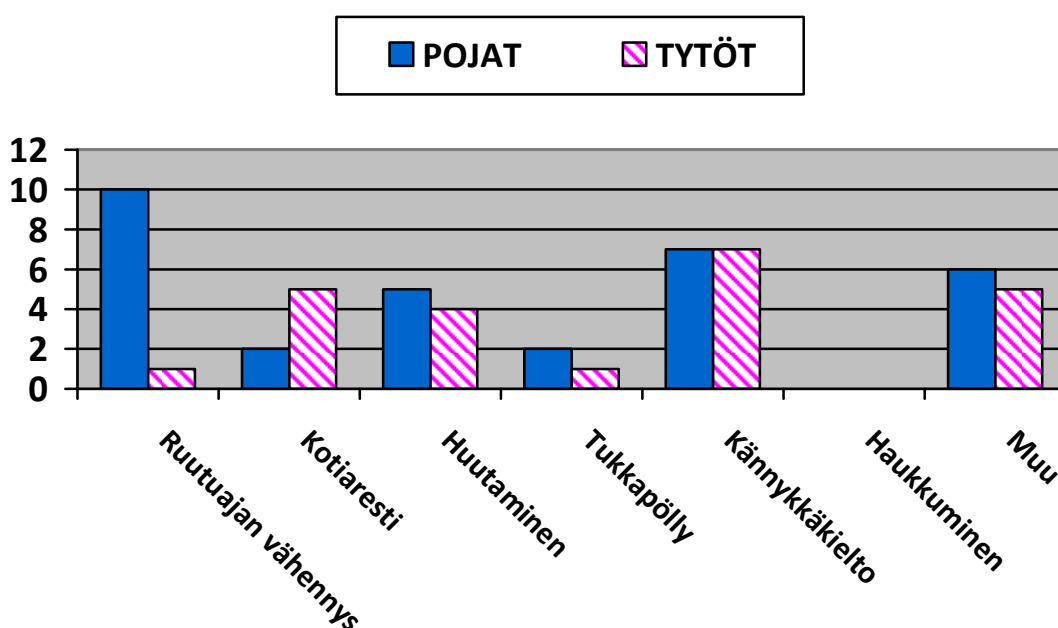
Pelikielto.

Karkkipäivän menetys.

Ei pääse kaveri.

Ei saa pelata.

Seuraavassa kaaviossa (KAAVIO 2) kuvaamme miten vastaukset jakautuivat tyttöjen ja poikien kesken. Tyttöjen ja poikien vastausten vertailussa keskenään huomaamme eroja tyttöjen ja poikien vastausten välillä. Pojilla suosituimmat rangaistuskeinot olivat selvästi ruutuajan vähennys, kännykkäkielto sekä huutaminen ja tytöillä taas kännykkäkielto, kotiaresti sekä huutaminen. Ketään tytöistä tai pojista ei haukuta siitä, jos tekee jotain väärin. Muutamissa perheissä käytetään kyselyn mukaan myös fyysistä kurittamista rangaistuskeinona.

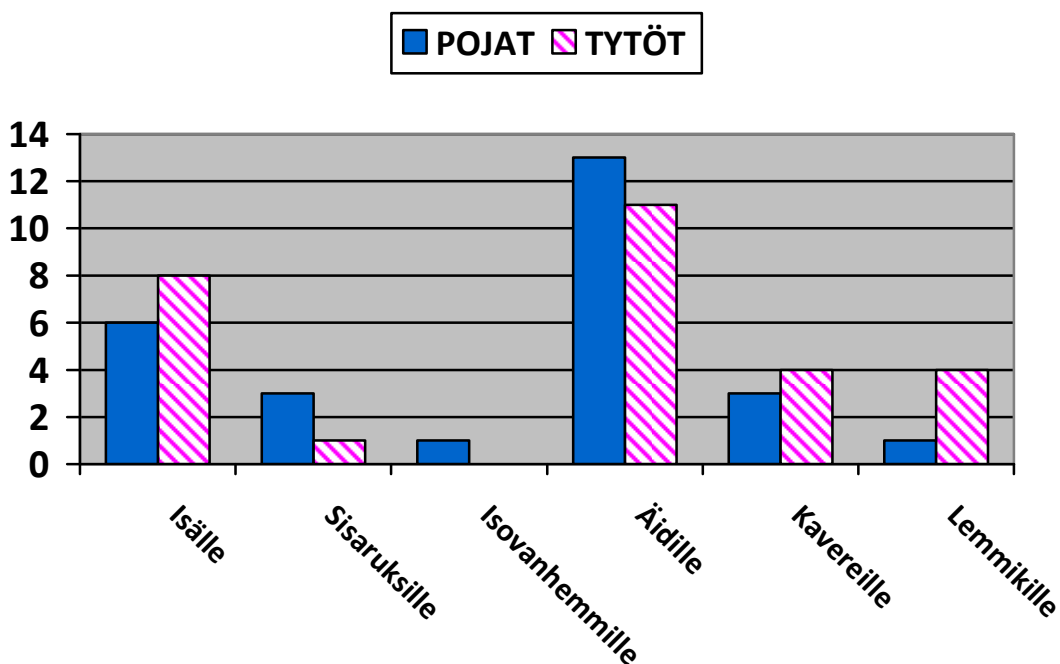
KAAVIO 2. Tyttöjen ja poikien vastaukset: Minkälaisen rangaistuksen sinä saat, jos teet jotakin väärin?

Kolmantena kysymyksenä oli monivalintakysymys lapsille: kenelle he kertovat, jos jokin asia painaa heitä. Tyttöjen joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta pystyimme käyttämään kaikkia 17 kappaletta työssämme. Tytöistä enemmistö vastasi kertovansa äidille, noin puolet isälle, alle neljäsosa kavereille sekä lemmikeille, yksi vastaaja kertoo sisaruksille ja yksikään ei kerro isovanhemmille.

Poikien joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta pystyimme käyttämään 16 kappaletta työssämme. Jouduimme hylkäämään kaksi, jotka jättivät vastaamatta kysymykseen. Pojista suurin osa vastasi kertovansa äidille, alle

puolet isälle, noin viidesosa kertoo kavereille sekä sisaruksille, yksi vastaajista lemmikeille ja yksi isovanhemmille.

Seuraavasta kaaviosta (KAAVIO 3) näemme miten vastaukset jakautuivat tyttöjen ja poikien kesken. Tyttöjen ja poikien vastausten vertailussa keskenään huomaamme eroja tyttöjen ja poikien vastausten välillä. Suosituimpana vastausvaihtoehtona molemmilla olivat kumminkin äiti ja seuraavaksi tuli isä. Kaaviosta huomaamme kumminkin kuinka pojat kertovat äidille asioistaan reilusti enemmän suhteessa isään, kun taas tytöillä tämä on suhteessa tasaväkisempi. Pojista yli puolet enemmän kertovat myös sisaruksille, jos mieltä painaa jokin. Tytöistä taas yli puolet enemmän kertovat asiasta myös lemmikille. Kavereille tytöt ja pojat kertoivat asioistaan melkein yhtä paljon, tytöt hieman enemmän. Isovanhemmille kertoi asioistaan niiden painaessa mieltä vain yksi poika.

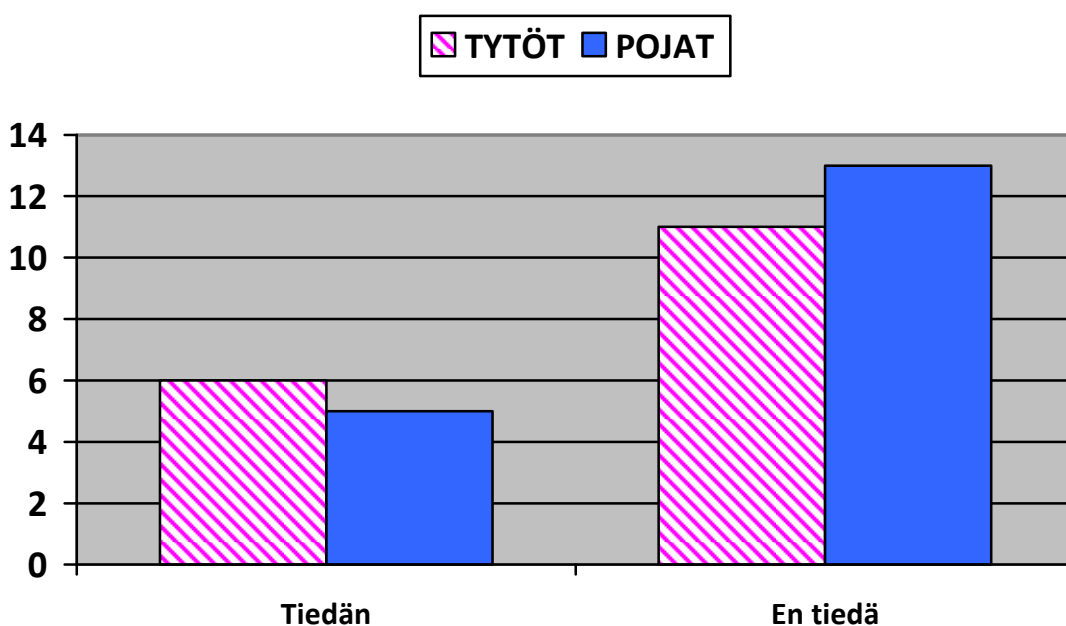

KAAVIO 3. Tyttöjen ja poikien vastaukset: Kenelle he kertovat, jos jokin asia painaa heitä?

Neljäntenä strukturoituna kysymyksenä kysyimme lapsilta tietävätkö he mikä on lasten oikeuksien sopimus. Tyttöjen joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta pystyimme käyttämään kaikkia 17 kappaletta työssämme. Tytöistä vain kuusi tiesi mikä on lasten oikeuksien sopimus ja loput vastaajista ei tiennyt. Poi-

kien joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta pystyimme käyttämään kaikkia 18 kappaletta työssämme. Pojista viisi tiesi mikä on lasten oikeuksien sopimus ja loput ei tiennyt.

Seuraavasta kaaviosta (KAAVIO 4) näemme miten tyttöjen ja poikien vastaukset jakaantuivat. Vähän yli puolet vastanneista tytöistä tiesi mikä on lasten oikeuksien sopimus ja pojista enemmistö vastanneista ei tiennyt mikä on lasten oikeuksien sopimus.

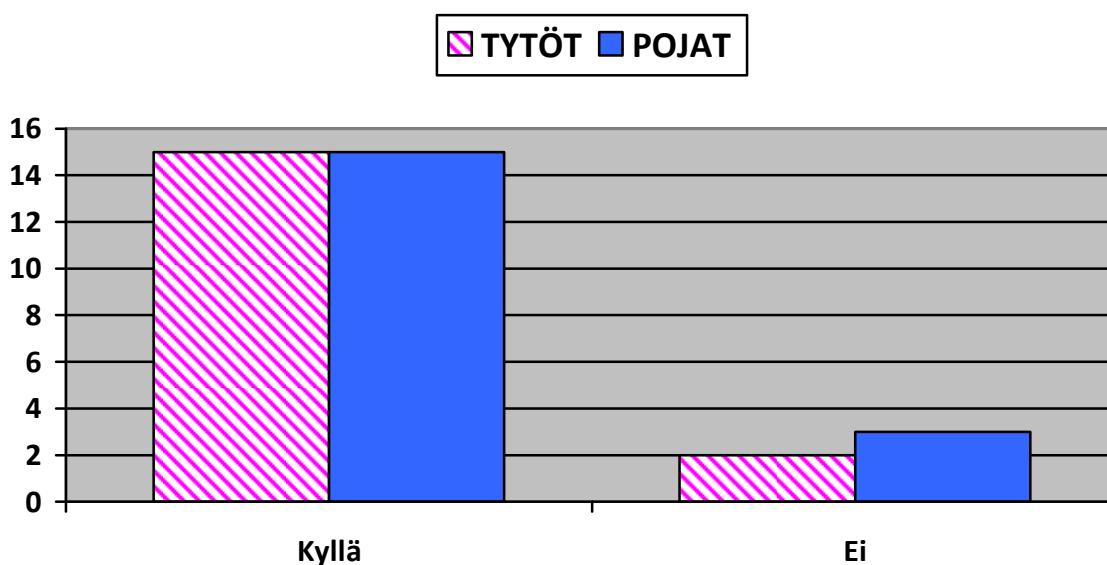
KAAVIO 4. Tyttöjen ja poikien vastaukset: tietävätkö he mikä on lasten oikeuksien sopimus?

Viides kysymyksemme oli ensimmäisen osion osalta strukturoitu ja kysyimme lapsilta onko heillä mielestään riittävästi vapaa-aikaa. Toinen osio kysymyksestä oli avoin kysymys. Siinä pyysimme heitä kertomaan lyhyesti, että minkälaista heidän vapaa-aikansa on. Tämä kysymys oli ensimmäisen osion osalta strukturoitu kysymys ja toinen osio oli avoin kysymys.

Tyttöjen joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta pystyimme käyttämään kaikkia 17 kappaletta työssämme. Heidän vastatessa kysymykseen: Onko sinulla mielestäsi riittävästi vapaa-aikaa? Tytöistä melkein kaikki on sitä mieltä, että on ja pari kokee, ettei heillä ole tarpeeksi vapaa-aikaa.

Poikien joukkueen vastauksista tämän kysymyksen osalta pystyimme käyttämään kaikkia 18 kappaletta työssämme. Heidän vastattaessa kysymykseen: Onko sinulla mielestäsi riittävästi vapaa-aikaa? Pojista melkein kaikki on sitä mieltä, että on ja muutama kokee, ettei heillä ole tarpeeksi vapaa-aikaa.

Alla olevasta kaaviosta (KAAVIO 5) huomaamme, että tytöt ja pojat kokevat asian molempia sukupuolia vertaillen aikalailla samankaltaisesti ja suurimmalla osalla lapsista on omasta mielestään tarpeeksi vapaa-aikaa.

KAAVIO 5. Tyttöjen ja poikien vastaukset: Onko heillä riittävästi vapaa-aikaa?

Tytöjä pyydettiin, kertomaan myös lyhyesti minkälaista on heidän vapaa-aikansa. Heidän vastauksista tämän kysymyksen osalta pystyimme käyttämään kaikkia 17 kappaletta työssämme. Useat heistä kuvasivat vapaa-aikaansa muutamalla lauseella ja alla näette muutamia suoria lainauksia heidän kuvauksistaan.

Sellaista että on yksin.

Leikin yleensä kavereitten kanssa mutta vietän aikaa myös perheen kesken.

Olen kavereiden kanssa ja jos en niiden kanssa niin kuuntelen musiikkia.

Minä kikkailen pallon kanssa tai pelaan tabletilla.

No vapaa aikana olen kavereitten kanssa tosi paljon ja vietän hetken perheen kanssa ja katon hetken tablettia.

Saan olla vapaasti ja saan mennä yksin paikkoihin!

Luen tai olen kavereitten kanssa.

Ei oo harkkoja.

Makaan ja katson puhelinta.

Tytöistä yli puolet viettävät vapaa-aikansa kavereiden kanssa, neljä viettää aikaansa peli konsoleiden, tietokoneiden, älypuhelimien tai vastaavien kanssa, muutama on vapaa-aikanaan yksin sekä sama määrä on vastannut tekevänsä perheen kanssa yhdessä jotain. Pari vastaajista kertoo olevansa harrastuksissa vapaa-aikana. Saimme myös yksittäisiä vastauksia, joissa kerrottiin vastaajien viettävän aikaa musiikin kuuntelun parissa ja lukien. Yksi vastaaja koki, että vapaa-aika on sitä, kun ei ole ohjattua toimintaa.

Poikia pyydettiin, kertomaan myös lyhyesti minkälaista on heidän vapaa-aikansa. Heidän vastauksista tämän kysymyksen osalta pystyimme käyttämään 15 kappaletta työssämme ja jouduimme hylkäämään kolme, jotka olivat ymmärtäneet kysymyksen väärin. Useat pojista kuvasivat vapaa-aikaansa muutamalla lauseella ja alla näette muutamia suoria lainauksia heidän kuvauksistaan.

Minun vapaa aikana teen kavereiden kanssa jotain ehkä olemme ulkona ja pelaamme.

Pelaan, katson telkkaria, olen ulkona.

Pelaan kännykällä.

Leikin kavereiden kanssa.

Pelaan pädillä, käyn ulkona ja olen kavereitten kanssa.

Yleensä olen kavereiden kanssa koulun jälkeen ja muutenkin saan mennä vaikka ulos.

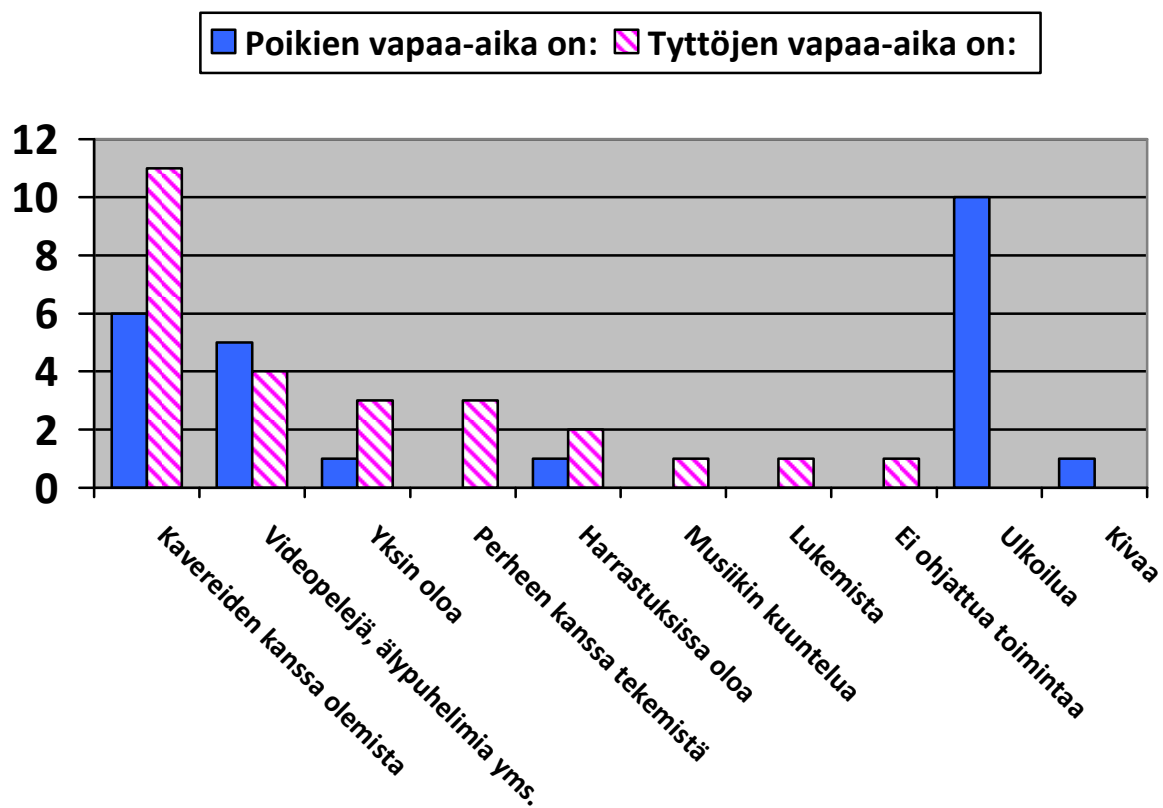
Leikin kaverin kanssa tai harjoittelen jalkapalloa.

Aika paljon. Aika vähän. Riippuu.

Olen pihalla.

Pojista enemmistön vastasi vapaa-ajan kuluva ulkoillessa ja siellä pelailemalla sekä leikkiessä, vähän alle puolet viettää aikaa kavereiden kanssa, kolmasosa viettää aikaansa peli konsoleiden, tietokoneiden, älypuhelimien tai vastaavien kanssa. Yksi vastaajista viettää vapaa-aikansa yksin. Sama määrä kertoo olevansa harrastuksissa tai vastaa vapaa-ajan olevan kivaa. Yksikään pojista ei vastaa kuuntelevansa musiikkia, lukevansa tai tekevänsä perheen kanssa yhdessä jotain.

Tuloksien vertailusta keskenään voimme päätellä alla olevan kaavion mukaan (KAAVIO 6), että joitain sukupuolisia eroja löytyy siitä miten lapset vapaa-aikansa viettävät ja minkä he itse laskevat vapaa-ajaksi. Tytöt viettävät vapaa-aikansa pääasiassa kavereiden kanssa yhdessä puuhaillen, pelaten tietokoneella, älypuhelimille tai muilla vastaavilla laitteilla sekä ovat joko yksin tai perheen kanssa. Tyttöjen vapaa-aikaan kuuluu myös jossain määrin musiikin kuuntelua, lukemista tai ihan vaan sitä, ettei ole ohjattua toimintaa. Pojat taas viettävät vapaa-aikansa hyvin paljon tyttöjä enemmän ulkona pihapelien yms. parissa sekä kavereiden kanssa olemalla sekä myös hieman enemmän pelaamalla tietokoneilla, älypuhelimilla tai muilla vastaavilla. Poikien vapaa-ajan viettoon ei kuulunut tyttöjen lailla tekemistä perheen parissa, musiikin kuuntelua, lukemista tai sitä ettei olisi ohjattua toimintaa.

KAAVIO 6. Tyttöjen ja poikien vastaukset: minkälaisista heidän vapaa-aikansa on?

8 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tekeminen alkoi yhteistyökumppaneiden etsimisellä. Opinnäytetyöpankissa tilaustyölle oli tarvetta Ensi -ja turvakotien liiton puolesta. Alkuun kartoitimme Ensi -ja turvakotien liiton tarpeen työlle, jonka jälkeen alkoi toisen yhteistyökumppanin etsiminen. Pohdimme alkuun eri vaihtoehtoja ja tiedustelimme asiaa eri yhteistyötahoilta mm. kouluilta ja päiväkodeilta. Pitkän etsinnän ja pohdinnan jälkeen yhteistyökumppaniksi valikoitui Tuusulan palloseura ja sieltä kaksi joukkuetta. Yhteistyö molempien tahojen kanssa sujui alusta asti luontevasti ja opinnäytetyötä päästiin toteuttamaan. Koko prosessin ajan olemme olleet tiiviisti yhteydessä yhteistyötahojen kanssa mikä on varmasti osittain auttanut työn etenemistä.

Vastauksia lapsille suunnatusta kyselystä saimme kiitettävästi ja lapsen äänen kuuluville. Tytöistä paikalla oli kyselyä tehdessä 18 ja vastauksia kyselyyn saimme 17 tytöltä. Pojista paikalla oli kyselyä tehdessä 28 ja vastauksia kyselyyn saimme 18 pojalta. Vastaukset, joita heiltä saimme oli kallisarvoista tietoa yhteistyötaholle sekä meille ja työn kehittämiseksi. Lapsen etu on meidän kaikkien yhteinen tavoite. Tämän vuoksi aiheen parissa tulisi tehdä enemmän töitä niin kouluilla, päiväkodeilla, neuvoloissa, sairaaloissa ja myöskin ohjatussa harrastustoiminnassa. Lait velvoittavat meitä ajamaan lapsen etua ja puuttumaan asioihin mikäli siihen on tarvetta. Yhteistyötä tulisi tehdä tiiviimmin eri yhteistyötahojen kanssa, jotta lapset saavat parasta mahdollista hoitoa sitä tarvitessaan sekä hyötyvät ennaltaehkäisevää työtä tehdessämme. Nykyään pystymme olemaan myös ajoissa liikkeellä ennaltaehkäisyn suhteen, jo äidin odottaessa lasta ennakkollisen lastensuojeluilmoituksen avulla.

Opinnäytetyön kannalta ongelmana oli miten saamme vanhemmat suostumaan kyselyyn sekä lapset vastaamaan kyselyyn mahdollisimman luotettavasti ja rehellisesti. Lapsilla ja perheillä oli mahdollisuus itse valita osallistuvatko he tutkimukseen vai eivät varsinkin, kun aiheena on hyvin sensitiivinen asia. Meidän tarvitsi myös miettiä tarkkaan millä tavoin saamme toteutettua kyselyn nimettömästi ja pystyä osoittamaan yksilöllisten tietojen pysyminen salassa. Lähtökoh-

tana pohdimme eettisesti, että osaamme laatia kysymykset oikealla tavalla, etteivät ne herätä liikaa tuntemuksia lapselle, jonka perheessä mahdollisesti kaltoinkohtelua ja kuritusväkivaltaa esiintyy. Haasteeksi nousi myös, miten saamme kysymykset muotoiltua niin, että niihin on helppo vastata eivätkä kysymykset johdattelisi mihinkään vastaukseen. Käytännön ongelmia kyselyä tehdessä oli toteutus, tilojen löytyminen, aikataulujen yhteensovittaminen, vanhempien lupa-kaavakkeiden toimittaminen ja palautus, kyselyyn kuluvan ajan pohtiminen ennakkoon, toteutus niin, että mahdollisimman moni vastaaja olisi paikalla.

Voimme punnita opinnäytetyömme luotettavuutta ja eettisyyttä monin eri keinoin. Yhtenä tapana voidaan pitää kvalitatiivisen tutkimuksen erilaisia kriteereitä joiden pohjalta voidaan arvioida työn luotettavuutta sekä eettisyyttä. Näitä ovat mm. uskottavuus, siirrettävyys, riippuvuus ja vahvistettavuus. Työn uskottavuus edellyttää tulosten avaamista niin, että lukija ymmärtää miten analyysi on tehty ja mitkä ovat olleet mahdollisia vahvuuksia ja rajoituksia tutkimukselle. Tulosten ja aineiston kuvaaminen on tärkeä luotettavuuskysymys.

Lähtökohtaisesti kyselyssämme tyttöjen ja poikien vastukset ovat hyvin samankaltaisia. Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin miten sinun kotonasi riidelään, jossa selkeästi näkyi ero tyttöjen ja poikien välillä riitelyn keinoissa. Vastauksen pohjalta voi päätellä, että tytöt käyttävät huomattavasti enemmän verbalisia ja fyysisiä keinoja riidelleessään. Mietityttämään meitä jäi mitä pojat tarkoittivat vastauksellaan pahasti ja pelottavasti. Muutama poika vastasi joutuvansa ulos riitelytilanteissa, joka herättää meissä paljon kysymyksiä. Käytetäänkö sitä jäähynä vai suurempanakin rangaistuksena?

Toisessa kysymyksessä kysyttiin rangaistusmuodoista ja niiden vastauksista pystyimme päättämään, että yleisesti ruutuaika eri laitteilla on ilmeisen tehokas rangaistuskeino tai ainakin sitä suurimmalle osalle käytettiin. Tämä on nykyaikana hyvin ilmeistä teknologian edistyessä. Vastauksista kävi ilmi, että muutamaan lapseen käytetään yhä fyysistä kurittamista rangaistuskeinona. Jäimme pohtimaan onko rangaistuksista lopulta mitään hyötyä? Toimivatko ne kaikilla? Mitä ne aiheuttavat lapsen myönteiselle kasvulle ja kehitykselle? Voisi-

ko lisätä enemmän keskustelua ja näin minimoida rangaistusten käytön sekä saada positiivin keinoin ohjattua lasta oikeaan suuntaan?

Kolmannessa kysymyksessä vastaukset jakaantuivat hyvin tasaisesti tyttöjen ja poikien välillä. Niistä huomaamme yhä äidin olevan tämän ikäisille lapsille se henkilö, jolle on helpoin kertoa huolista ja murheista. Vastauksissa yllätti perhekeskeisyys, jonka ulkopuolelle isovanhemmat edelleen jäävät. Kyselyn jälkeen eräs vastaaja tuli kysymään miksei kysymyksessä ollut vastausvaihtoehtoa, ettei kerro huolistaan kenellekään. Tämä oli mielestämme hyvä huomio vastaajalta ja ilmeinen puutos työssämme. Vastausvaihtoehto olisi pitänyt olla kyselyssä, koska lapset voivat sulkeutua ja jättää kertomatta vaikeita asioita esimerkiksi perheissä, joissa ongelmia on. Vai onko isovanhemmat niin kaukana perheen arjesta, ettei tällaista mahdollisuutta ole? Vai koetaanko, että perheen asiat ovat perheen asioita eikä niistä puhuta muille? Vastauksista kävi ilmi lemmin myönteinen merkitys lapsen kuuntelijana.

Vastausten perusteella lapsilla vaikuttaisi olevan riittävästi vapaa-aikaa. Meitä jäi kuitenkin mietityttämään nykyajan lasten vapaa-ajan laatu, kun on paljon erilaisia ohjattuja harrastuksia tai vaihtoehtoisesti yksi harrastus, jota harrastetaan aktiivisesti. Nämä harrastukset voivat viedä viikosta suurimman osan ajasta koulutyön lisäksi. Lasten harrastuksissa suositetaan nykyisin usein tasoryhmiä sekä kilpailuasetelmaa, jonka vuoksi ajoittain voi unohtua harrastusten, leikin ja positiivisuuden merkitys lasten arjessa. Vai kokevatko lapset harrastuksetkin vapaa-ajaksi? Vapaa-aikaa vastanneet viettävät eniten kavereiden ja erilaisen elektroniikan parissa. Tytöt viettivät aikaansa myös perheen kanssa puuhastellen, mutta poikien vastauksissa tätä ei näkynyt ollenkaan. Onko perheillä nyky-aikana riittävästi yhteistä aikaa jolloin tehdään perheen kesken asioita? Vai onko lasten harrastukset myös perheen yhteistä aikaan? Lasten laadukas vapaa-aikaa kuuluu myös lapsen oikeuksiin.

Saatujen vastauksen perusteella tarkastelimme asettamiamme tutkimuskysymyksiä. Lasten kokemuksia kuritusväkivallasta saimme esille jonkin verran kyselymme avulla ja sitä kuinka paljon kuritusväkivaltaa ja kaltoinkohtelua esiintyy. Oli hämmentävää huomata, etteivät lapset tiedä oikeuksistaan siitä huoli-

matta, että sitä vietetään joka vuosi marraskuun 20. päivä. Eikö kouluissa, päiväkodeissa tms. asiasta puhuta riittävästi, vaikka se kuuluukin opetussuunnitelmaan? Tai jäimme miettimään myös mitä siitä puhutaan tai miten asiaa käsitellään? Ovatko vanhemmat kuinka tietoisia lapsen oikeuksista tai sopimuksen sisällöstä?

Tyttöjen ja poikien vastaus määriä vertaillessa kokonaisuudessaan kävi ilmi, että tyttöjen joukkueen paikalla olijoiden kesken vastaus määrä oli huomattavasti suurempi kuin poikien. Molemmat joukkueet ovat pelaajamääriltään isoja joukkueita, kuitenkin harjoituksiin ei osallistunut kuin osa pelaajista. Tämä herätti ajatuksia ja pohdimme yhdessä mahdollisia syitä asiaan. Koko pelaajamäärään verrattaessa vastaus määrä oli kumminkin hyvin samankaltainen molemmilla joukkueilla. Mietimme miksi pojista jäi niin monelta vastaamatta kyselyyn? Eivätkö he itse halunneet vai eikö vanhemmat antaneet lupaa osallistua kyselyyn? Pelkäsivätkö he mitä kysytään tai mitä ajatuksia kysely lapsissa herättää? Jäikö vastaamatta niissä perheissä, joissa mahdollisesti kaltoinkohtelua esiintyy? Oliko kysely vaikea tai aihe liian hämmentävä lapsien mielestä, entä vanhemmat? Olisiko kyselyyn vastattu paremmin jos sen olisi saanut tehdä kotona? Vai oliko vaan niin moni matkoilla, sairaana tai muuten estynyt tulemaan tällä kertaa? Yhtään lupa lappua ei kumminkaan toimitettu meille niin, että olisi sanottu, että lapsi saa vastata jos itse haluaa. Myöskään yhtään lupa lappua palautettu niin, että olisi kirjattu siihen, ettei lapsi saa osallistua kyselyyn. Joka oli kumminkin vaihtoehtoissa näkyvissä.

Kyselyn toteuttaminen ei ollut mahdollista yhtä aikaa, joten kyselyt tehtiin molemmille joukkueille erikseen. Tilat oli järjestettävä itse, joten koimme parhaimmaksi vaihtoehdoksi, että kyselyt toteutettiin joukkueiden harjoitusten yhteydessä. Tyttöjen joukkueella oli harjoitukset koulun salissa ja pojilla kuplahallissa. Lähtökohtaisesti koulun tiloja pystyttiin pitämään rauhallisempana kuin kuplahallia, koulun ollessa jo kiinni harjoitusten aikaan. Kuplahallissa harjoittelee useita joukkueita yhtä aikaa mikä näkyi selvänä levottomuutena ympärillä. Tausta meli ja jatkuvasti ohi kulkevat ihmiset saattoivat vaikuttaa poikien keskittymiseen eritavalla kuin tytöillä, jotka saivat täyttää kyselyä koulun tiloissa jossa ylimää-

räisiä ihmisiä ei kulkenut ympäriinsä. Koulun tiloissa oli myös lämpimämpi ilma kuin kuplahallissa. Oliko tällä vaikutusta asiaan?

Itse haastattelutilanteet sujuivat mielestämme hyvin vaikka jännitystä oli selvästi aistittavissa niin tytöissä kuin pojissakin. Paikalle saapuneista vanhemmista tyttöjen joukkueen vanhemmat kyselivät meiltä enemmän opinnäytetyöstä ja sen tarkoituksesta sekä haastattelusta ja sen kysymyksistä.

Kyselylle suoritettiin esitestaus ennen varsinaista toteutusta, siitä huolimatta molemmista joukkueista löytyi lapsia, jotka olivat ymmärtäneet joitain kysymyksiä väärin. Kun kysymyksessä kysyttiin Miten kotonasi riidellään? Osa lapsista oli ymmärtänyt kysymyksen Mistä kotonasi riidellään? Oliko kyse huolimattomasti luetusta kysymyksestä vai olisiko kysymyksen voinut muotoilla jotenkin toisin. Lähes kaikki väärin kysymyksen ymmärtäneet olivat poikia. Vaikuttiko tilojen rauhattomuus tai jokin muu asia heidän mahdolliseen huolimattomuuteensa?

Monien ihmisten asenteet ja käytännöt kuritusväkivaltaa ja kaltoinkohtelua kohtaan ovat muuttuneet jo paljon sitten 1980-luvulta. Laki on muuttunut niiltä ajoilta positiiviseen suuntaan ja vuosien saatossa sen vaikutuskin on tullut lain mitaiseksi. Todellisuudessa kuritusväkivaltaa käytettiin yhä lain tultua voimaan vuonna 1983 tutkimusten mukaan ja yhä jossain määrin, vaikka sen käyttäminen on reilusti vähentynytkin. Median ja muiden kampanjoiden sekä ohjelmien positiivinen vaikutus ihmisten asenteisiin on varmasti ollut korvaamaton. Minkä vuoksi toivomme positiivisen kehityksen jatkuvan yhä ja ihmisten työskentelevän aiheen parissa aktiivisesti. Myös hoitotyön suosituksen tultua vuonna 2008, se on omalta osaltaan auttanut aiheen parissa työskenteleviä ohjaten työtä.

Asenteiden muutokset muiden tutkimusten mukaan kuritusväkivallan suhteen osoittavat sen, etteivät kaikki perinteet ja kulttuurit ole muuttumattomia. Toimintatapoihin ja asenteisiin voidaan vaikuttaa lisäämällä tietoa ja tuomalla lasten oikeuksia esille. Lasten elämään ovat omalta osaltaan vaikuttaneet hyvin monet erilaiset kampanjat, joita on aiheen parissa tehty muun muassa Älä lyö lasta-

kampanja. Hanke on muodostunut yhteiskunnassamme tärkeäksi osaksi kuritusväkivallan ongelman tiedostamisessa ja ehkäisemisessä.

8.1 Ammatillisen kasvun pohdintaa

Omalle ammatilliselle kasvullemme työn tekeminen oli erittäin tärkeää, koska molemmat olemme tulevaisuudessa mahdollisesti tekemässä työtä lasten ja perheiden parissa. Työn avulla opimme paremmin tunnistamaan ja havainnoimaan perheiden ja lasten hätää. Vastaaman myös heidän tarpeisiinsa paremmin ja löytämään menetelmiä puuttumiseen sekä saada lisää varmuutta ja rohkeutta työhön. Laadullinen tutkimus oli myös meille eräänlainen oppimisprosessi, jossa pyrimme koko tutkimuksen ajan kasvattamaan omaa tietoisuutta tarkasteltavana olevasta ilmiöstä ja sitä ohjailevista tekijöistä. Hyvin monia asioita tekisimme varmasti toisin nyt kun olemme yhden kokemuksen rikkaampana.

Opinnäytetyön tekeminen oli yhtä aikaa antoisaa mutta haastavaa. Aiheen ajankohtaisuuden ja mielenkiintoisuuden vuoksi työ tuntui omalta heti alusta asti. Järkyttävimpiin tapauksiin julkisuudessa aiheesta kuuluu muun muassa Eerikan tapaus vuonna 2012, joka sai monet tahot varmasti pohtimaan asioita hyvinkin hartaasti. Valitessamme työmme aiheita se tuntui mielenkiintoiselta ja antoisalta, vaikka silloin emme ehkä itse ymmärtäneetkään kuinka vaikea ja raskas aihe omalla tavallaan on. Aikataulut ja niiden yhteensovittaminen olivat prosessin aikana ajoittain haasteellisia. Koemme kuitenkin saaneemme työn tekemisestä paljon uutta ajankohtaista tietoa tuleviin ammatteihimme. Työn tekeminen on avannut uusia näkökulmia aiheeseen liittyen ja antanut valmiuksia kohdata kaltoin kohdeltuja lapsia tulevana sairaanhoitajana sekä terveydenhoitajana. Työn tekeminen on myös opettanut etsimään ajankohtaista tietoa eri lähteistä, pohtimaan sitä kriittisesti sekä kyseenalaistamaan erilaisia toimintamalleja. Yhteiskunnan luomien paineiden ja muuttuvan yhteiskunnan alla toivomme kuitenkin, ettei näin tärkeää asiaa jätetä varjoon vaan sitä voidaan tehostaa lisää erilaisin kampanjoin ja ottamalla enemmän osaksi terveydenhuollon kehitystä.

Aiheesta löytyy paljon materiaalia ja lasten kaltoinkohtelusta on tehty kirjoja mm. Söderholmin ja Kivitie-Kallion Lasten kaltoinkohtelu (2012) sekä siitä on tehnyt Paavilainen ja Flinck myös hoitotyön suosituksen (2008): Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja puuttuminen. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen vaativat paljon ammattitaitoa ja koulutusta aiheesta, jonka vuoksi koemme, että koulutusta aiheesta lasten parissa työskentelevillä olisi lisättävä ja hoitotyön suositus olisi myös hyvä työkalu terveydenhuollon ammattilaisille. Kaltoin kohtelun tunnistaminen on vaikeaa ja vielä vaikeampaa mikäli kaltoinkohtelu on sellaista, ettei lapseen jää fyysisiä jälkiä sekä myös aiheen arkaluontoisuus vaikeuttaa tunnistamista.

Terveydenhoitajana neuvoloissa ja kouluissa tunnistamista voi vaikeuttaa myös harvoin tapahtuvat tapaamiset. Vanhemmat voivat kaunistella asioita tai jopa valehdella niistä. Lapsi itse ei osaa tai ymmärrä välttämättä tarvitsevänsä apua, koska luulee tilanteen olevan normaali. Terveydenhoitajat voivat myös pelätä lastensuojeluilmoituksen tekoa, koska pelkäävät menettävänsä luottamuksen asiakkaisiin. Näitä asioita olemme huomioineet ollessamme työharjoitteluissa sairaanhoitajana sekä terveydenhoitajan erilaisissa paikoissa kuten lastenkodissa, lasten pienryhmäkodissa, lasten psykiatrisissa hoitolaitoksissa, neuvolassa ja koulussa. Tämän vuoksi mielestämme terveydenhuollon ammattilaisten tulisi saada lisäkoulutusta aiheeseen. Uskallusta siitä puhumiseen yhtä lailla kuin muistakin arjen asioista, jotta nämä asiat tulevat ilmi. Lisää rohkeutta puuttua näihin asioihin. Näin voisimme myös ennaltaehkäistä niitä huomioimalla esim. vanhempien väsymyksen, mahdolliset mielenterveys- ja päihdeongelmat, jotka voivat tutkimusten mukaan altistaa kaltoinkohtelulle.

Oman kokemuksemme mukaan aihetta ei myöskään käsitellä koulutuksen aikana tarpeeksi ja tämän vuoksi myös aiheen valitseminen opinnäytetyöhön oli luontevaa ja tärkeää. Opinnäytetyötä tehdessämme olemme oppineet hyvin paljon lasten kaltoinkohtelusta, sen muodoista, yleisimmistä sen aiheuttamista vammoista sekä niistä riskitekijöistä, jotka voivat altistaa lapsen kaltoinkohtelulle. Uskomme näistä opeista olevan todella paljon hyötyä tulevaisuudessa työskennellessämme joko sairaanhoitajana tai terveydenhoitajana lasten ja perheiden parissa.

8.2 Terveystarkastuksen kehittäminen ja uudet ideat

Yleisin kaltoinkohtelun muoto on lapsen jättäminen emotionaalisesti liian yksin, johon voi altistaa mm. vanhemman masennus. Kansainvälisten arvioiden mukaan lapsen laiminlyönti on kehitykselle jopa vielä haitallisempaa, kuin perheväkivalta. Näihin asioihin toivommekin jatkossa puututtavan sekä löydettävän lisää keinoja kartoittaa vanhempien väsymystä ja muita ongelmia. Neuvolassa on paljon keinoja puuttua ja ottaa puheeksi alle kouluikäisten lasten perheessä tapahtuvia asioita käyttäen apuna mm. Lasta odottavan voimavara lomaketta, Perheen voimavara lomaketta, Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoitus lomaketta. Myös kouluikäisen vanhemmilta tulisi pystyä kartoittamaan paremmin ja useammin heidän tilannettaan kotona mielestämme. Koulussa pidettävät laajat terveystarkastukset, joihin vanhempienkin toivotaan tulevan auttavat kyllä omalla osaltaan hyvin tilanteen kartoituksessa. Kouluikäisten lapsien vanhemmat eivät mielestämme osallistu yhtä aktiivisesti koululla tehtyihin terveystarkastuksiin kuin neuvolaikäisten vanhemmat. Tämän vuoksi aktiivisuutta tulisi, jotenkin saada kohotettua.

Aiheesta on järjestetty paljon erilaisia kampanjoita ja niitä tarvitaan yhä. Perheissä on paljon monimuotoisuutta. On taloudellisia ongelmia, joista voi seurata erilaista ahdinkoa, niin työttömyyttä kuin mielenterveysongelmiakin ja näin oravanpyörä on valmis. Ihmisten luottamuksen lisääminen myös terveydenhuollon sekä sosiaalihuollon suhteen täytyisi saada kohotettua ja saada ihmiset ymmärtämään, että tavoitteena on lapsen hyvinvointi. Sosiaalisen median vaikutus on suuri ja sen pariin olisi hyvä kehittää lapsillekin suunnattua materiaalia aiheesta. Materiaalin tulisi olla luotettavaa ja ajankohtaista sekä suunnattu palvelemaan lapsen tarpeita.

Lapsen oikeuksista ja kaltoinkohtelusta voisi järjestää mm. teema päiviä tai tietoisuuksia esim. opinnäytetöiden kautta. Lapsen oikeuksista onkin tehty joitain toiminnallisia opinnäytetöitä varhaiskasvatuksen puolella ja tällaisia toivoisimme lisää sisällyttämällä niihin myös kaltoinkohtelun näkökulmaa terveydenhuollon puolelta. Näillä keinoilla voisimme vahvistaa lasten tietämystä aiheesta myös päi-

väkoti ja koulumaailmassa. Lapsen oikeudet kuuluvat kaikille lapsille ja ne on myös sisällytetty opetussuunnitelmaan aina vuodesta 2010.

Opinnäytetyö herätti meissä molemmissa monia ajatuksia lasten kaltoinkohtelun ennaltaehkäisemiseksi sekä siihen puuttumiseksi. Me haluaisimmekin enemmän tutkimuksia myös koskien juuri pienten lasten alle 12-vuotiaiden kaltoinkohtelua sekä tutkimuksia myös vanhemmille aiheesta. Terveystieteiden alalla työskenteleville sekä muillekin ammattiryhmille, jotka työskentelevät lasten ja nuorten parissa olisi hyvä pitää enemmän koulutusta/luentoja/teemapäiviä aiheesta. Näitä voisi olla säännöllisesti tarpeeksi pienin väliajoin kuten esim. ensiapu/elvytyskurssitkin, jotta ammattitaito pysyisi yllä, tieto olisi ajankohtaista ja asia pysyisi mielessä paremmin sekä olisi näin myös helpompi ottaa puheeksi. Koulutusta tarvitaan paljon myös juuri asioiden puheeksi ottoon sekä toimintatapoihin.

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset tulevat olemaan väistämättä isojen muutosten edessä. Yhteiskunta muuttuu, väestö ikääntyy, epävarmuus kasvaa ja paha olo lisääntyy yhteiskunnassa. Tieto ja tekniikkaa lisääntyvät ja tuovat lisää haasteita. Kansainvälisyys lisääntyy ja eri uhkatekijät mietityttävät. Palveluiden tuottamisen tulisi olla taattua ja kaikkien saatavilla. Hoitoon pääsyn tulisi olla helppoa ja vaivatonta. Niin perusterveydenhuollon kuin erikoisalojenkin osaamista tullaan tarvitsemaan enenevässä määrin ja niihin tulisi panostaa. Jokaisella tulisi olla mahdollisuus saada hoitoa vaativaa palvelua. Terveystieteiden paikkoja ja erilaisia tukimuotoja tulisi lisätä. Yhtenä tulevaisuuden haasteina voisimme pitää asiantuntijuutta ja kouluttautumista. Uusinta tietoa tullaan tarvitsemaan aina ja eri alojen tulisi verkostoitua vieläkin paremmin ja jakaa tietonsa. Erilaiset sairaudet lisääntyvät ja osaamista tullaan tarvitsemaan. Työ tulee olemaan luultavasti psyykkisesti ja fyysisesti raskaampaa, erilaisten ongelmien ja sairauksien kasvun myötä siksi erilaista osaamista tulisi vahvistaa.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo, Anne; Söderling, Ismo & Fågel, Stiina 2005. Olemme muuttaneet: Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä: opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöihin.
- Ellonen, Noora 2012. Kurin alaiset: Lasten ja aikuisten välisten ristiriitojen ratkaiseminen perheessä. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Fagerlund, Marja; Peltola, Marja; Kääriäinen, Juha; Ellonen, Noora & Sariola, Heikki 2014. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013: Lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110/2014.
- Ellonen, Noora; Kääriäinen, Juha; Salmi, Venla & Sariola, Heikki 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset: Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71/2008.
- Emma & Elias i.a. Kuritusväkivaltalaki 30 v. – kohti kannustavia ja positiivisia kasvatustapojia. Viitattu 9.4.2015.
<http://www.emmaelias.fi/ajankohtaista/kuritusvaekivaltalaki-30-v.-kohti-kannustavia-ja-positiivisia-kasvatustapoja>
- Ensi- ja turvakotien liitto ry i.a. Ammatillainen: tunnista lapsiin kohdistuva kaltoinkohtelu tai kuritusväkivalta ja puutu siihen. Viitattu 4.12.2014.
https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=138
- Ensi- ja turvakotien liitto ry i.a. Kaltoinkohtelua on kaikki lapsen hyvä kasvun ja kehityksen kannalta haitallinen tekeminen tai tekemättä jättäminen. Viitattu 4.4.2015.
https://www.turvakoti.net/site/?lan=1&page_id=235
- Ensi- ja turvakotien liitto ry i.a. Kannusta minut vahvaksi -hanke. Viitattu 4.4.2015. <http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/kannusta-minut-vahvaksi-hanke/>

- Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children. Lontoo. Viitattu 25.8.2015. <http://www.endcorporalpunishment.org/prohibiting-corporal-punishment/introduction.html>
- Hakalehto-Wainio, Suvianna & Nieminen, Liisa (toim.) 2013. Lapsioikeus murroksessa. Tallinna: Lakimiesliiton kustannus.
- Hakulinen-Viitanen, Tuovi & Klemetti, Reija 2013. Äitiysneuvolaopas: Suosituksia äitiysneuvolatoimintaan. Tampere: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.
- Heikkilä, Tarja 2001. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita.
- Henttonen, Tanja 2009. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 12: Vauvojen kaltoinkohtelu - Tunnistaminen ja puuttuminen ensikodeissa. Helsinki: <http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/e9e723980818592cab27364b4b6247fe/1428557773/application/pdf/3140137/Vauvojen%20kaltoinkohtelu%20raportti.pdf>
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2013. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Krug, Etienne; Dahlberg, Linda; Mercy, James; Zwi, Anthony & Loranzo, Rafael 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa. – WHO:n raportti.
- Kuula, Arja 2011. Tutkimusetiikka - Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983/361. 8.4.1983. Viitattu 4.12.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361>
- Laki lastensuojelulain muuttamisesta 2010/88. 12.2.2010. Viitattu 28.7.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20100088>
- Lastensuojelulaki 2007/417. 13.4.2007. Viitattu 3.3.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lastensuojelun keskusliitto 2012. Yhä harvempi hyväksyy kuritusväkivallan. Viitattu 9.4.2015. http://www.lskl.fi/tiedottaa/tiedotusvalineille/tiedotteet/tiedotteet_2012/yha_harvempi_hyvaksyy_kuritusvakivallan.2550.news
- Leino-Kilpi, Helena & Välimäki, Maritta 2010. Etiikka hoitotyössä. Helsinki: WSOYpro.

- Maailman terveysjärjestö WHO. Väkipalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Viitattu 25.2.2015.
http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42495/6/9529608993_fin.pdf
- Marttala, Pia; Immonen, Eeva & Huovinen, Anu 2009–2012. Väkipalta puheeksi: sijoitettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmässä. Kokemukset näkyviin – väkipaltatyön kehittäminen sijaishuollossa– hanke v. 2009–2012. Pelastakaa lapset ry. Viitattu 4.4.2015.
http://www.pelastakaa-lapset.fi/vakivalta_puheeksi/files/assets/basic-html/page5.html
- MTV Internet 23.4.2015. Uutiset: Luunappeja, tukkapöllyjä ja läpsimistä - kurinpitoväkipalta periytyy sukupolvelta toiselle. Viitattu 20.6.2015.
<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/luunappeja-tukkapollyja-ja-lapsimista-kurinpitovakivalta-periytyy-sukupolvelta-toiselle/5022294>
- Oranen, Mikko 2012. Lapsen kaltoinkohtelu – ihmisoikeuskysymys ja kansanterveysongelma. Teoksessa Annliis Söderholm & Satu Kivitiie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 217–238.
- Paavilainen, Eija & Flinck, Aune 2008. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. Helsinki: Hoitotyön tutkimussäätiö. Viitattu 4.12.2014. <http://www.hotus.fi/hotus-fi/lasten-kaltoinkohtelun-tunnistaminen-ja-siihen-puuttuminen-hoitotyön-suositus>
- Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja 2003. Lapset, perhe ja väkipaltatyö. Porvoo: WSOY.
- Rikoslaki 1889/39. 19.12.1889/39. Viitattu 3.3.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=rikoslaki>
- Roos, Piia & Rutanen, Niina 2014. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti 2/2014. Metodologisia haasteita ja kysymyksiä lasten tutkimushaastattelussa. Viitattu 25.8.2015. <http://jecer.org/wp-content/uploads/2014/10/Roos-Rutanen-issue3-2.pdf>
- Salmi, Minna; Sauli, Hannele & Lammi-Taskula, Johanna 2012. Lasten ja lapsiperheiden asema nyky-Suomessa. Teoksessa Annliis Söderholm &

- Satu Kivitie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 22–47.
- Sariola, Heikki 2012. Kuritusväkivaltaa koskevat asenteet ja lapsiin kohdistuvan väkivallan kehitystrendejä Suomessa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu: 4.11.2014.
http://www.lskl.fi/files/1336/LSKL_Kuritusvakivaltaa_koskevat_asenteet_ja_lapsiin_kohdistuvan_vakivallan_kehitystrendejä_Suomessa.pdf
- Sariola, Heikki 2014. Herra Koivuniemi pantu viralta – 30 vuotta ruumiillisen kurittamisen kieltämisestä. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto. Viitattu 29.6.2015.
<http://www.alalyolasta.fi/files/2299/HerraKoivuniemiPantuViralta.pdf>
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Älä lyö lasta! Kansallinen lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan vähentämisen toimintaohjelma 2010–2015. Helsinki: STM.
- Sosiaalihuoltolaki 269/2015. 1.4.2015. Viitattu 14.9.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150269?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>
- Suomen perustuslaki 1999/731. 11.6.1999. Viitattu 25.8.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>
- Suomen Unicef ry i.a. Lapsen oikeudet: Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 25.8.2015. Helsinki. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>
- Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu 2012. Lapsen kaltoinkohtelu – ihmisoi-
 keuskysymys ja kansanterveysongelma. Teoksessa Annlis Söderholm & Satu Kivitie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 14–21.
- Söderholm, Annlis & Politi, Johanna 2012. Lapsen kaltoinkohtelu – ihmisoi-
 keuskysymys ja kansanterveysongelma. Teoksessa Annlis Söderholm & Satu Kivitie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 76–98.
- Taskinen, Sirpa (toim.) 2003. Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpite-
 lyn selvittäminen: Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali – ja ter-

veydenhuollon henkilöstölle. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Paavilainen, Eija & Mäkelä, Jukka 28.11.2014.

Lastenneuvolakäsikirja: Lapsen kaltoinkohtelu. Viitattu 4.4.2015.

<http://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/menetelmat/perhe-ja-kehitysymparisto/lapsen-kaltoinkohtelu>

The International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect (ISPCAN)

2015. USA. Viitattu 3.3.2015. <http://www.ispcan.org/?page=History>

Tupola, Sarimari & Lounamaa Raisa 2012. Lapsen kaltoinkohtelu – ihmisoikeuskysymys ja kansanterveysongelma. Teoksessa Annlis Söderholm & Satu Kivitie-Kallio (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki:

Duodecim, 154–160.

Tupola, Sarimari; Kivitie-Kallio, Satu; Kallio, Pentti & Söderholm, Annlis 2012.

Lapsen kaltoinkohtelu – ihmisoikeuskysymys ja kansanterveysongelma. Teoksessa Annlis Söderholm & Satu Kivitie-Kallio (toim.)

Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 99–110.

Tuusulan Palloseura r.y 2014. Tuusulan Palloseura - Jalkapalloa suurella sydämellä. Viitattu 4.11.2014. <http://www.tups.fi/seura/>

Väestöliitto 2015. Tietoa parisuhteesta: Tietoa parisuhdeammattilaisille: YK:n

lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 3.3.2015.

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/tietoa_parisuhdeammattilaisille/asiakastyon_lakitietoa/yk_n_lapsen_oikeuksien_sopimus/

LIITE 1: Kysely

1. Kerro lyhyesti miten sinun kotonasi riidellään?

---

2. Minkälaisen rangaistuksen sinä saat, jos teet jotakin väärin? (Ympyröi sinua koskevat vastaukset)

- ruutuajan vähennys
  - kotiaresti
  - huutaminen
  - tukkapöly
  - kännykkä kielto
  - haukkuminen
  - muu:
- mikä? _____

3. Kun sinua painaa jokin asia, kerrot siitä...(Ympyröi vastauksesi)

- isälle
- sisaruksille
- isovanhemmille
- äidille
- kavereille
- lemmikille

4. Tiedätkö mikä on lasten oikeuksien sopimus? (Ympyröi vastauksesi)

Tiedän

En

5. Onko sinulla mielestäsi riittävästi vapaa-aikaa? Kerro myös lyhyesti minkälaista on sinun vapaa-aikasi.

Kyllä

Ei

KIITOS VASTAUKSISTASI!

LIITE 2: Saate vanhemmille kyselystä

Hei Tuusulan Palloseuran P05 ja T04-05- joukkueiden vanhemmat!

Olemme terveydenhoitajaopiskelija Niina Haapanen ja sairaanhoitajaopiskelija Annina Venäläinen. Opiskelemme Diakonia-ammattikorkeakoulussa Helsingin yksikössä. Opinnäytetyömme aiheena on 8-11-vuotiaiden lasten tietämys ja kokemukset. Opinnäytetyömme työelämän yhteistyökumppani on Ensi- ja turvakotien liitto. Teemme tutkimusta heille osaksi Kannusta minut vahvaksi!- hanketta (2013–2016).

Kysely täytetään nimettömänä ja vastauksia käytetään vain tätä opinnäytetyötä varten. Työsämme meitä sitoo vaitiolovelvollisuus.

Toivoisimme, että lapsenne saa osallistua kyselyyn. Vastaamme mielellämme mahdollisiin kysymyksiinne.

Valmis opinnäytetyö julkaistaan syksyllä 2015 osoitteessa www.theseus.fi sekä diakin omassa opinnäytetyö kannassa.

Yhteistyöterveisin

Niina Haapanen

puh: [REDACTED]

niina.haapanen@student.diak.fi

Annina Venäläinen

puh: [REDACTED]

annina.venalainen@student.diak.fi

PALAUTATTEHAN LUPAKYSELYN VIIM. _____!

Lapsemme _____

saa osallistua _____

ei saa osallistua _____

_____
Paikka ja aika

_____
Vanhemman/huoltajan allekirjoitus